

nositelji
Betlehemskeg
svjetla

**DARIO
TURKALJ**

vukovarski prognanik

*Posvećujemo ovu knjigu
Darijevoj majci,
bratu i rodbini;
njegovim prijateljima,
izviđačima-skautima, križarima,
članovima Euharistijskog pokreta mladih,
vukovarskim prognanicima,
i svima mladima koji traže vrijednosti života.*

Slika na naslovnoj strani:

Dario na dan primanja sakramenta sv. Potvrde u svibnju 1995. u Valpovu. Lijevo u donjem uglu drveni fenjer-lampaš u kojem je Dario donio Betlehemsko svjetlo iz Zagreba u Slavoniju za Božić 1996. Ovaj drveni fenjer-lampaš čuva se u sakristija katedrale u Đakovu.

Božidar Nagy

Nositelj betlehemske svjetla

DARIO TURKALJ - TURKY

1981. - 1997.

vukovarski prognanik

Zagreb, 1997.

IZDANJA VELIKOG KRIŽARSKOG BRATSTVA
NIZ III. - NAŠI UZORI - Svezak 1

Božidar Nagy: **Nositelj betlehemskog svjetla**
Dario Turkalj - Turky, vukovarski prognanik

Izdavač:

Križarska organizacija

Veliko križarsko bratstvo, Zagreb, Kaptol 27a

Za izdavača:

Stjepan Ribić

Lektor:

Daliborka Lakotić

Grafička obrada i tisak:

Medijski Centar "Glas Slavonije" d.d., Osijek

CIP-Katalogizacija u publikaciji

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

UDK 929 Turkalj, D.

NAGY, Božidar

Nositelj betlehemskog svjetla Dario Turkalj-Turky :
1981.-1997. : vukovarski prognanik / Božidar Nagy. -
Zagreb : Križarska organizacija Veliko križarsko
bratstvo, 1997. - 80 str. : ilustr. ; 17 cm. - (Izdanja Velikog
križarskog bratstva. Niz 3, Naši uzori ; sv. 1)

ISBN 953-96320-1-3

970522031

ISBN 953-96320-1-3

Mozaik jednog života koji treba sačuvati

Kad se u jednom završenom ljudskom životu nađe određenih vrijednosti koje mogu poslužiti kao primjer i poticaj da se drugi upute na dobro, takve primjere i svjedočanstva treba sačuvati i zabilježiti. Biografije se ne pišu samo o velikim ljudima, o svecima ili budućim svecima.

Knjižica koju imate u rukama govori o mladiću Dariju Turkalju, o njegovu životu koji je tek započeo živjeti; govori o mladosti označenoj tragedijom Vukovara u domovinskom ratu. Riječ je o jednom životu koji se ugasio u cvijetu svoje mladosti, na svoj šesnaesti rođendan.

Što nas je potaknulo da napišemo ovu biografiju? Nije to bila samo okolnost da je umro na svoj šesnaesti rođendan, niti što je kao prognanik bio jedna od tolikih žrtava vukovarske tragedije. Kratak život Darija Turkalja nije se po mnogo čemu razlikovao od njegovih vršnjaka. Ali sad kad je otišao, kad smo prikupili uspomene i sjećanja na njega našli smo puno toga vrijednoga što se ne bi smjelo zaboraviti. Od svega se toga kao od kamenčića može sastaviti jedan lijepi mozaik. Stoga nam je bila želja na ovim stranicama očuvati sve ono dobro i lijepo što je bilo u njegovu kratkom životu da ne ode s njime u grob, da ne izblijedi, da se ne utopi u zaboravu, nego da ostane živjeti među nama koji smo ga poznavali, ali i da koristi onima koji će se s njime tek kroz ovu knjižicu prvi puta susresti.

Osim toga, kao vjernici kršćani znademo da u svačijem životu Bog djeluje, na ovaj ili na onaj način. Bog je djelovao

i u Darijevu životu i preko njega nam sigurno želi nešto priopćiti. Inače bi bilo teško razumjeti zašto je Božja nevidljiva ruka ubrala cvijet njegove mladosti i to sasvim iznenađeno na njegov šesnaesti rođendan i presadila ga drugamo da ondje nastavi živjeti i cvjetati...

Okolnost da je bio vukovarski prognanik, da je duboko proživljavao pogibiju svoga oca koji je ondje stradao od agresorske granate, koji je u sebi nosio tragediju svoga grada i svoga progonstva daje ovom životu još dodatni element pozornosti i suosjećanja.

Što je bilo posebno vrijedno u njegovu životu? Bila je to njegova stvaralačka otvorenost životu. Svoje energije nije rasipao u beznačajne i bezvrijedne stvari ili provode. Svoje težnje usmjerio je prema vrijednostima. Zauzetost, angažiranost, otvorenost, spremnost činiti nešto za druge, aktivnost. Bavio se sportom, bio je vrijedan član izviđača-skauta, posljednje godine učlanio se u Križarsku katoličku organizaciju - Euharistijski pokret mladih. Sve je to znak da se radilo o mladom čovjeku koji je prema životu imao stvaralački stav.

I na kraju ovom biografijom Darija, vukovarskog prognanika, želimo odati počast svim Vukovarcima, žrtvama rata, žrtvama koje su pale ili koje još žive u progonstvu. Neka Isusovo betlehemske svjetlo mira i ljubavi, koje je njihov sugrađanin donio u istočnu Hrvatsku za Božić 1996.g. svijetli i njima na putu povratka i neka budi nadu za bolju budućnost.

Božidar Nagy, DI

Umrijeti na šesnaesti rođendan!

8. siječnja 1997. osvanuo je pod bijelim sniježnim pokrivačem koji se još od Božića prostirao cijelom slavonskom ravnicom i donio u božićnim školskim praznicima, koji su još uvijek trajali, toliko radosti i mladima a i odraslima, također i u Valpovu. Prava zima s puno snijega, kakvu redovito samo u mašti zamišljamo.

Dario se toga jutra probudio u devet sati u svome privremenom prognaničkom domu u Valpovu, s posebnim osjećajem i ponosom. Veselio se i dugo čekao taj dan: konačno može reći da je i on navršio šesnaest godina i da ima pravo nositi osobnu iskaznicu, koju si je već prije dao napraviti..... Fotografija s prve osobne iskaznice, a posljednja iz njegova života, ubrzo će postati poznata. No toga časa nitko o tome ništa ne sluti; i njemu i svima oko njega sve je još sakriveno.

Po običaju, sam je uredio krevet u sobi koju su on i brat Ivan zajedno dijelili, a koja im je bila sve: i radna i zajednička dnevna i spavaća soba. Kao vukovarski prognanici živjeli su s majkom, u veoma skućenom stanu kod bake gdje nije bilo puno prostora. U Vukovaru im je ostalo sve; stan razoren, sve uništeno i propalo... I ono najtragičnije: otac je još 1991. na početku rata ubijen od srpske granate pred hotelom “Dunav” u Vukovaru gdje je radio...

Dario je za doručkom pojeo tri sendviča i u šali primijetio: “Što me mama u zadnje vrijeme dobro hrani.” Poslije doručka malo je slušao glazbu, potom se s bratom, sve u sobi, poigrao loptom; bili su članovi odbojkaškog kluba, odbojka im je veoma dobro išla, te nije bilo opasnosti da bi kroz igru u sobi što oštetitli.

Obitelj je cijelo prije podne čekala svećenika koji je toga dana blagoslivljao kuće u njihovoj ulici donoseći božićni blagoslov prema stoljetnom običaju u hrvatskim krajevima. Dario je češće izlazio na ulicu vidjeti dolazi li.

U jednom trenutku Dario je rekao majci: “Što sam ja, mama, danas jako uzbuđen!” Majka nije tim riječima pridavala mnogo važnosti toga časa; ali kad ih se sjetila kasnije, nakon svega što se dogodilo, to je uzbuđenje moralo imati dublji uzrok... Možda i predosjećaj onoga što će se uskoro zbiti.

Svećenik, vlč. Stjepan Cvetnić došao je tek nakon podneva i s vratiju zaželio mir “kući ovoj i svima koji u njoj prebivaju”. Blagoslov je započeo čitanjem Božje poruke iz Svetoga Pisma:

“Braćo, tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu i on u Bogu. I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi u Bogu ostaje i Bog u njemu.” (1 Iv. 4,15-16)

Bile su to posljednje riječi Božje koje je Dario slušao na ovoj zemlji. Za nepuna dva sata te će riječi za njega postati živa, usrećujuća stvarnost. Riječi koje kao da su izabrane za trenutak ispraćaja u vječnost. Svećenik je blagoslovio sve

nazočne i svetom vodom poškopio cijelu kuću. Božji blagoslov sišao je na cijelu obitelj.

Nitko nije slutio, a najmanje Dario, da je to bio posljednji blagoslov koji mu je Božja Providnost poslala prije njegova ulaska u Vječnost. Uz upaljenu svijeću svećenik je svakome pružio križ da ga poljubi.

Prisjeća se majka toga trenutka: “Sasvim slučajno pogled mi se zaustavio na Dariju dok mu je svećenik pružao križ. Dario je stajao tako miran, sabran, ozbiljan, što nije bio slučaj prijašnjih godina u istoj prigodi. Veoma je pobožno poljubio križ što mu ga je svećenik pružio...”

Bio je to Darijev posljednji poljubac upućen Isusu kako to običavaju učiniti umirući kad ih svećenik dolazi pripremiti za prijelaz na drugi svijet. Toga časa, međutim, još nitko nije bio svjestan da je taj trenutak tako blizu. Za samo dva sata Dario će se pojaviti pred Onim čiji je raspeti lik pobožno poljubio na drvetu križa. Za samo dva sata on više neće pripadati ovoj zemlji....

“I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj....”, odzvanjale su riječi svećenika koje je izgovorio prigodom blagoslova.

Velečasni Stjepan Cvetnić, i sam prognanik iz Baranje, nakon blagoslova se zadržao s ukućanima u razgovoru. Izmijenili su svoja iskustva kao prognanici i međusobno podijelili svoju bol i patnju prisjećajući se svega što su izgubili i tješeci se nadom u povratak.

* * *

Na rođendanskoj torti koju su svečano blagovali za ručak nije bilo šesnaest svjećica. Njih je zamijenila osobna iskaznica na kojoj točno piše da je Dario danas navršio 16 godina. Tu je fotografija koja ga već prikazuje malo ozbiljnijeg, s podužom kosom; međutim ova posljednja fotografija neće više ostati skrivena samo na Darijevoj osobnoj iskaznici. S njegovom biografijom doći će u ruke mnogih mladih i odraslih...

Nakon ručka Dario se pošao dogovoriti s prijateljima da te večeri u valpovačkom Centru zajedno proslave njegov rođendan... Vratio se kući sa svojim bratićem Sašom. Slušali su najprije glazbu na liniji koju si je nabavio tek pred Božić. Mamu je zamolio da ih ostavi same.

Prisjeća se majka: “Skuhala sam si kavu u kuhinji i razmišljala sam o Dariju: sve sam mu do sada u životu dala. I kršten je, i primio je svetu pričest i svetu krizmu, i još samo da završi školu i dobije kruh u ruke, pa da ga oženim i onda sam ga zbrinula za život. Toga časa nisam ni slutila kako je Bog odredio drugačije, da ću ga vrlo brzo zbrinuti, ali na sasvim drugi način...”

* * *

Dario je s bratićem Sašom ostao u sobi i nastavili su slušati glazbu. U jednom je momentu Darija ozbiljno zaboljela glava. Uzeo je od bake andol ali ništa nije pomoglo. Bratić je vidio da nešto nije u redu. Dario je prilegao. Glava mu je postala vruća. Pokušao si je rashladiti stavljajući si na čelo limenku soka. Potom je izišao dva puta na trijem. Treći je put to učinio tako brzo, gotovo je projurio ispred vratiju kuhinje gdje je

majka još uvijek sjedila. Majci se to učinilo neobičnim i pitala se zašto je tako nemiran, ali još ništa ozbiljnog nije slutila. Dario je u međuvremenu ušao u drugu sobu sav uzbuđen. Baka je odmah pozvala majku koja nam dalje pripovijeda:

“Odmah sam shvatila da se s Darijem nešto ozbiljno događa. Dario je bio sav crven u licu, koje mu je gorjelo. Re- kao mi je: ‘Mama, ja ću umrijeti!’ i pao je na krevet trzajući se. Te riječi su me pogodile, ali ih nisam shvaćala ozbiljno onoga časa. Uzela sam hladan ručnik i pokušavala sam mu pomoći kako sam najbolje znala. Vidjelo se na njemu da mnogo trpi... Potom je ponovio: ‘Mama, ja umirem!’ I više nije otvorio oči... Mislila sam da je pao u nesvijest... Pozvali smo hitnu pomoć koja je odmah došla... Stavili su ga na nosila i odvezli u Osijek u bolnicu... Meni nisu dopustili da pođem s njime, premda sam to htjela. Mislila sam da će mu ipak u bolnici pomoći... Nakon jednog sata, negdje oko 16 sati, telefonirali su iz bolnice: ‘Dođite vidjeti sina!’ Nisam pomišljala na najgore... Kad sam došla u bolnicu liječnica mi je priopćila: Dario je umro.....

Kakav je to udarac za jednu majku doznati da joj je sin mrtav! I to umrijeti na šesnaesti rođendan... Svaka si majka to najbolje može predstaviti i zamisliti... Povelili su me da ga vidim. Moje dijete, moj sin, leži nepomičan... Ne znam kako sam mogla izdržati taj trenutak i suočenje s tom strašnom istinom... Nema ništa tragičnije nego vidjeti svoje dijete mrtvo...”

* * *

Vijest se munjevitom brzinom proširila po Valpovu. Nitko nije mogao vjerovati!

“Darijev rođendan trebali smo prema dogovoru proslaviti u Centru” - pripovijeda Goran, jedan od Darijevih najbližih kolega s kojima se Dario trebao te večeri sastati. “Oko 8 sati naveče nazvao me je prijatelj Andrej i rekao da odmah dođem k njemu, da je Turkey, kako smo zvali Darija, umro! Nisam mu povjerovao nego sam ga tri puta pitao da li se to on šali, ali je rekao da se ne šali. Sav uzbuđen i još u sumnji odmah sam se spremio i pošao do Andreja. Našao sam ondje njih šestoricu kolega kako zbunjeno gledaju i plaču. Shvatio sam: Turkey je zaista umro. Nitko još nije mogao vjerovati da Darija više nema među nama ovdje na zemlji. A njegov rođendan, umjesto u veselju i smijehu, proslavili smo, eto, u suzama...”

* * *

Što se dogodilo, od čega je Dario tako iznenada umro, a da prije toga uopće nije bio bolestan, svatko se pitao.

Nakon obdukcije koja je izvršena u osječkoj bolnici, ustanovilo se sljedeće: Dario je od rođenja imao aneurizmu, proširenje krvne žile u mozgu, koje je, kako je rastao, postajalo sve veće, a da to niti on niti njegovi nisu znali. U jednom trenutku povišenog tlaka ili kakvog jačeg uzbuđenja, to proširenje na žili puca i krv se izlije u mozak, kao što se i dogodilo. Liječnici su rekli da se to moralo dogoditi prije ili kasnije. Možda bi bila pomogla operacija da se za to znalo, ali i to je bilo veliko pitanje...

U svima je ostalo pitanje ZAŠTO? Zašto je jedan mladi život morao tako brzo završiti? Zašto je otišao tako naglo, i to na svoj šesnaesti rođendan? Odgovor na to pitanje možemo dobiti jedino u svjetlu kršćanske vjere. Pokušat ćemo ga razmotriti opširnije na kraju ove knjižice.

Bio sam u raju....

Tri dana prije smrti Dario je doživio nešto neobično, značajno, što je u sebi nosilo gotovo nešto proročkoga. Pripovijeda Darijeva majka, koja je bila neposredni svjedok:

“Po običaju i toga jutra došla sam ih u sobu probuditi. Čim se Dario probudio reče mi:

- Mama, da znaš što sam noćas sanjao! Sanjao sam da sam bio u raju! Znaš, tamo ti je tako lijepo; ja ću svakako otići tamo.

Nisam tim njegovim riječima toga časa pridavala nikakvu posebnu važnost, nego sam mu odgovorila da nam i ovdje na zemlji može biti lijepo. Neka gleda prirodu, cvijeće, kuću, život oko sebe...

Ali, te moje riječi nisu ga se previše ticale. On je ostao kod svoga dojma iz sna. Sad kad naknadno o tome razmišljam vidim koliko mu je taj san bio duboki doživljaj da ga je odmah ujutro morao podijeliti sa mnom. To je tim više bilo znakovito jer mi se posljednje vrijeme, kako je postajao stariji, sve manje povjeravao i govorio o svojim doživljajima.....

Danas mi te njegove riječi i taj njegov san predstavljaju veliku utjehu; jer znam i vjerujem da je otišao onamo kamo mu je dobar Bog dao u snu predosjetiti.”

*Razoreni Vukovar u domovinskom ratu 1991.
Na slici: dvorac grofa Eltza,
župna crkva i franjevački samostan, vodotoranj*

VUKOVAR

Grad kojemu su slomili srce

Vukovar... Što ta riječ sve u sebi ne sadrži! Od 1991.g. postala je i ostala simbolom tolike patnje, tolike krvi, tolikih mrtvih, tolikih razaranja... Ali isto tako simbol mučeništva, herojstva, i pobjede! Sve se to odvijalo pred očima cijeloga svijeta, a oni koji su to mogli spriječiti ravnodušno su promatrali ubijanja, razaranja, očajničku obranu onih koje su osudili na uništenje...

S prestankom rata i početkom mirne reintegracije Vukovar, grad mučenik, postaje simbol pobjede, ono što je u stvari i bio od početka same agresije unatoč razaranju i okupaciji. Dok pišemo ove retke veliki križ pred kojim je Papa Ivan Pavao II. služio svetu misu prilikom svoga pohoda Hrvatskoj 11.rujna 1994. na hipodromu u Zagrebu, još uvijek čeka da bude visoko uzdignut u Vukovaru, kamo je određen da se prenese i da ondje trajno svjedoči o pobjedi i snazi svakog križa i svake nevine patnje!

I obitelj Turkalj, među tolikima, bila je žrtva stradanja koje je zadesilo Vukovar. Već na početku rata stan im je bio razoren i uništen zajedno sa zgradom u kojoj su stanovali. Otac biva ubijen od srpske granate pred hotelom u kojem je

radio. Ostali članovi obitelji jedva su se spasili. Pošli su u izbjeglištvo, k rodbini u Valpovo.

No vratimo se na početak, kad još nitko nije slutio kakva je sudbina čekala grad čije će ime jednoga dana obići cijeli svijet.

* * *

Dario u 1. razredu osnovne škole, Vukovar 1987.

Dario je rođen u Vukovaru 8. siječnja 1981.god. kamo su se preselili njegovi roditelji. Majka Zorica rodom je iz Ivanovaca, otac Darko iz Valpova. Vjenčali su se 1976.g. Otac je završio ugostiteljsku školu i radio je u hotelu. Najprije su proveli tri godine na Korčuli u Veloj Luci. Odatle se sele u Osijek, a onda u Vukovar.

Dario se rodio na veliko veselje svojih roditelja u četvrtoj godini njihova braka. Kršten je u mjesecu ožujku u župnoj crkvi u Vukovaru pod velikom misom. Pripovijeda nam dalje majka:

“Kao dijete Dario je lijepo napredovao. Nakon dvije godine dobio je brata Ivana. Dario je bio dosta nestašno dijete i jako radoznao. Sve ga je zanimalo i bio je vrlo razgovorljiv. Kako smo živjeli izvan grada, u prirodi, djeca su se mogla igrati bezbrižno do mile volje. Dario je veoma volio oca. Tata ga je često vodio na šetnju i provodio s njime slobodno vrijeme.”

1987. Dario je krenuo u školu. Obitelj se tada preselila u centar Vukovara. U školi je bio dobar, ali ponekad i nestašan. I tu je pokazao svoju veliku znatiželju. Sve ga je zanimalo, često je volio ići u istraživanje. Već od malena Dario je išao tati u hotel "Dunav" gdje je otac radio na recepciji. Dok je tata radio, Dario se igrao na kompjutoru. Svi su ga voljeli jer je bio veoma komunikativan. Dario je bio i ministrant u župnoj crkvi kroz dvije godine.

Prvu svetu pričest Dario je primio 12. svibnja 1991.g. kad je bio već u četvrtom razredu. Svi su prvopričesnici bili obučeni u bijele haljine. Misa je bila svečana, ali nije bilo puno gostiju jer se već osjećala psihoza rata. Balvani su već bili postavljeni na cestama. Dario je bio malo i žalostan jer mu na svečanost nije mogao doći nitko od rodbine budući da se ratni kaos sve više približavao Vukovaru.

Pripovijeda Darijeva majka: "Nakon Darijeve prve sv.pričesti u Vukovaru više nije bilo lijepo živjeti. Tenkovi su počeli noću prolaziti ulicama, dizali su se kiosci u zrak. Rat se približavao. Dario i Ivan su se počeli veoma bojati. Svima nam je bilo teško i strašno. Kada je završila školska godina u lipnju 1991.g. pošli smo djedu i baki u Valpovo misleći da ćemo ostati kratko dok se stanje ne smiri, i dok ne prođe pucnjava. Darijev tata došao je s nama i ostao samo dva dana; potom se vratio natrag u Vukovar i zbog posla i zbog čuvanja stana. Nažalost, više ga nismo vidjeli. Čuli smo se još samo jednom telefonom dok se moglo telefonirati. Nije htio bježati iz Vukovara, mislio je da će to sve ipak proći. Stan nam je dobio prvu granatu još u mjesecu kolovozu. Nakon toga od supruge više nismo imali nikakve vijesti. Bili smo u neizvjesnosti i nakon pada Vukovara vjerovali smo da je neg-

dje živ. Međutim, on je bio već odavno mrtav. Stradao je pred hotelom od granate još 23. rujna 1991. Za njegovu smrt doznali smo tek u veljači 1992. Bio je to za sve nas težak udarac. Dario i Ivan nisu mogli vjerovati da više nemaju tate. Gubitak oca, kojega je Dario posebno volio, teško ga je pogodio. Bio je i stariji pa je taj gubitak dublje osjećao.

Prve dvije godine živjeli smo u Valpovu kod djeda, oca supruga Darka, koji je po zvanju bio učitelj. Blizina škole i napose parka za Darija i Ivana puno su značili jer su se mogli igrati u slobodnoj prirodi do mile volje. Nakon dvije godine preselili smo se kod bake, moje majke.

Dario si je uredio poseban kutak iznad svoga kreveta. Obljepio ga je slikama razorenog Vukovara. Veoma je volio svoj grad i duboko je doživljavao njegovu tragediju i razaranje. Nad tim slikama Dario je stavio veliki natpis: Grad kojemu su slomili srce. Premda je bio živahne, vedre naravi, u njegovim očima često se primjećivala sjeta, osobito kad se spomenuo Vukovar, o kojem i nije želio puno pričati. Duboko ga je nosio u svome srcu.

Izgubiti sve svoje, izgubiti oca, živjeti u progonstvu ovisan o tuđoj pomoći u skućenom stanu nije bilo lako. Premda smo bili kod svojih, najprije kod djeda, onda kod bake, ipak su djeca osjećala težinu progonstva i nedostatak vlastitog doma za kojim su čeznula. Osobito kad su znali što su ostavili u Vukovaru.”

Mi opraštamo...

Darijev intervju na Radio Baranji i u listu "Marija"

Kako se nisu mogli više vratiti u Vukovar, Dario i brat mu Ivan nastavili su u jesen 1991.g. školovanje u Valpovu gdje su s majkom našli privremeno utočište. Dario je pošao u peti razred. Brzo se uklopio među kolege premda se često na njemu mogla vidjeti sjeta za rodnim Vukovarom.

Iz vremena kad je Dario bio u šestom razredu osnovne škole sačuvao nam se jedan intervju što ga je Dario zajedno s bratom Ivanom dao u studenom 1992. najprije za Hrvatski Radio Baranju, a potom je taj intervju objavljen i u katoličkom listu Mariji koji izlazi u Splitu, u broju 1, 1993., na str.24. Intervju s njima vodila je prof. Anica Penić. U listu "Mariji" objavljen je pod naslovom "Grad kojemu su slomili srce". Ovdje ga donosimo u cijelosti.

- - -

Dakako, taj je grad Vukovar, a te riječi izraz su osjećaja za svoj grad jednoga malog Vukovarca, sada prognanika. Dario Turkalj, učenik VI. razreda, sada kod djeda uValpovu, izrezivao je fotografije svoga razorena grada i naljepio ih na veliki hamer papir. I naslov je sam izmislio. To su upravo riječi: "Grad kojemu su slomili srce."

Darijev mladi brat Ivan, učenik IV. razreda, u progonstvu je primio prvu sv.pričest jer je to na žalost u njihovu gradu već dugo, dugo nezamislivo.

Ivane, što je za tebe pričest?

- Sveta pričest najljepši je dar koji je Isus ostavio nama ljudima.

Voliš li Isusa kojega si sad primio prvi put u životu?

- Volim Isusa! I to sam mu rekao kad sam ga primio u sv. pričesti.

Znaš li moliti?

- Znam! Molim svako jutro i svaku večer Očenaš, Zdravo Mariju i Slava Ocu, a prije spavanja izmolim pokajanje.

Dario, objasni nam što znače riječ: Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim?

- Pa, to znači kako moramo oprostiti onima koji su nam zlo učinili, da Bog nama može oprostiti naše grijehe.

Tvoj je otac poginuo braneći svoj Vukovar. Reci, da li ti opraštaš onima koji su ga ubili?

- Da, mi opraštamo. I mama, i brat i ja. Znamo da moramo oprostiti. I mi njih ne mrzimo. Moj otac radio je na recepciji u hotelu "Dunav" u Vukovaru i poginuo je kad je hotel pogođen. Dugo smo mislili i nadali se da je živ, a sad znam sigurno da je poginuo u rujnu 1991.

Moliš li za svoga oca?

- Da. Brat i ja molimo za njega, nekada molimo i krunicu.....

Dario u 5. razredu osn. škole, prognanik u Valpovu 1991.

Vjeruješ li u uskrsnuće mrtvih?

- Da.

A što je to?

- Pa to znači da je moj tata živ, da je samo njegovo tijelo ostalo u Vukovaru, a duša je pred dragim Bogom. Vjerujem da ćemo, kad i mi umremo, susresti tatu a na kraju svijeta uskrsnut će i tata i mi.

Dario, ti si napisao lijepu riječi o gradu kojemu su slomili srce. Znaš li još neko Srce koje je bilo slomljeno?

- Pa... Mislim da možemo reći da su Isusu slomili srce. Isus je ubijen za sve nas.

A da li je Isus ostao mrtav? Uvijek i zauvijek?

- Nije. Isus je živ i sad nas gleda, voli i prati u životu. On je uskrsnuo i sad je moj tata s njim u nebu.

A kako je Isus proveo svoje djetinjstvo?

- Isus je kao dječak bio u progonstvu u Egiptu, kao i mi sada. Zato nas Isus posebno voli, jer smo njemu slični. I on je u Nazaretu sve ostavio i morao je bježati, baš kao i mi. Mi smo imali lijep stan u centru Vukovara, a sad je razoreno, sve! I onaj lijepi dvorac, u centru, i on je razoren.

Hoćete li se vratiti u Vukovar?

- Kad budemo veliki. Sad ne! I kad bismo se sad mogli vratiti, ne bih mogao. Zato što su mi ubili tatu. Što će mi sad grad u kojemu nema ni mog tate, ni doktora Njavre, ni Siniše Gla-

vaševića, koje sam poznavao, jer je tata bio njihov prijatelj. Ali kad budemo veliki... Vratit ćemo se... i obnoviti svoj grad.

Znaš li gdje su tvoji prijatelji iz Vukovara?

- Ne znam... Tu je još samo jedna obitelj iz Vukovara, ali mi se nismo družili, nismo se ni poznavali ranije.

Jeste li vi, dečki, stekli nove prijatelje?

- Daaa! U školi smo brzo stekli nove prijatelje. Volimo ih i oni vole nas. I nastavnici isto.

A jeste li u Vukovaru išli u crkvu?

- Išli smo kod svetog Bone. Tamo sam ja primio i prvu pričest. Najviše sam volio patra Branimira, a poznam i fra Smiljana i fra Slavka. Ne znam gdje su oni sada.

Sanjaš li nekad Vukovar?

- Da. Često sanjamo Vukovar i ja i brat. I onda pričamo o tome.

Jeste li onda tužni?

- Malo. Ali mi ćemo se vratiti. Kad odrastemo.

Razoreni Vukovar u domovinskom ratu 1991.

Dario srednjoškolac

*Dario u 1. razredu srednje škole,
Valpovo 1995.*

Nakon završene osnovne škole Dario je pošao u srednju školu, kemijskog smjera. Zašto je Dario uzeo taj smjer? Još od djetinjstva Dario je želio biti policajac. I ta ga želja nije napuštala. Dok je bio mali često je susretao policajce kod oca na recepciji u hotelu. Svidala mu se uniforma. Ta ga ideja nije napuštala i kad je porastao. Na koncu osnovne škole, kako je stalno bio kod svoje odluke da ide za policajca, izabrao je onaj smjer koji mu se činio najlakši, jer u policijsku školu primaju tek sa završena dva razreda srednje škole. Premda za odabrani smjer nije pokazivao posebno zanimanje, ipak je bio najbolji u razredu u kojem su uglavnom bile djevojke. Bio je jedini mladić u razredu. Vršio je dužnost i predsjednika razreda. Tek u drugom razredu dobio je još jednoga kolegu. Svi su ga u razredu voljeli. Bio je veselog temperamenta, duhovit, no po mjeri dobrog ukusa. Djevojkama je u školi pomagao na razne načine.

Imao je razvijen osjećaj za druge. Kao predsjednik razreda u odnosu prema djevojkama koje su bile većina, nastupao je kao štitićenik. Znao bi govoriti: “Djevojke moram braniti.” Kada mu je razrednica povjerala zaduženje da uvede novog člana razreda, učenika Igora, koji je tek došao, Dario je to shvatio veoma ozbiljno. Posvećivao mu je puno pozornosti, napose pod odmorima i na druge načine. Običavao bi govoriti: “Moram se za njega brinuti”.

Svi se slažu da je imao izvanredan smisao za šalu; u razredu ga po tome pamte. Koji puta je ta šala bila i mala zafrkancija, ali sve u granicama.

Dario nije psovao niti upotrebljavao ružne riječi. Čak nije niti pušio, što inače mnogi njegovi vršnjaci čine da bi se pokazali “veliki”. Djevojkama iz razreda koje su pušile znao bi prigovoriti: “Kako možete pušiti, pretvorit ćete se u dimnjake”.

U svojoj sobi također nije dopuštao pušiti. Čak je i na duhovit način stavio natpis koji je stalno stajao na vratima sobe: “Pušenje dopušteno od sutra!” (Drugim riječima, pušenje danas nije dopušteno, a sutra će opet stajati isti natpis koji će upućivati na sutradan itd.)

23. prosinca 1996. pred božićne praznike za Darija je bio stvarno posljednji dan škole u njegovom mladom životu, ali toga časa to nitko nije slutio. Posljednji sat zajedno s razrednicom lijepo su uredili razred u božićnom ugođaju. Bilo je tu i veselja i radosti, i glazbe i razonode. Dario je samoinicijativno na ploči kredom velikim slovima napisao: “ČESTIT BOŽIĆ I SRETNNA NOVA GODINA želi vam B-smjena!” Potom su se svi učenici potpisali. Taj je natpis stajao još dugo nakon praznika. Bila je to posljednja Darijeva poruka.

Bio nam je uzor u ponašanju i učenju

Na molbu razrednice prof. Ane Heđi, Darijeve kolegice iz razreda napisale su svoja sjećanja neposredno nakon Darijeve smrti. Svoje izjave pisale su pod dubokim dojmom njegova nenadanog odlaska. Evo neke od njihovih izjava.

Čovjek velikog srca i velike dobrote

Renata Z.: “Što reći o tebi nego da si bio dobar, plemenit i uzor svima. Bio si čovjek velikog srca i velike dobrote... Svi su se smijali tvojim dosjetkama i šalama, jer si to znao dobro izvesti. Nitko nikada nije o tebi rekao nešto loše, jer svima si bio uzor. Na tvome grobu nije bilo srca koje ne bi zaplakalo...Ja znam da si ti sada u nebu sa svojim ocem kojega si toliko spominjao i da ti je možda bolje na onom svijetu, nego na ovom... Tvoj je ispraćaj trebao biti na putu za tvoj rodni Vukovar, ali mi smo te ispratili na vječni počinak. No, ti nisi umro, ti si tu među nama...”

Svima nam nedostaje tvoj osmijeh

Dominika P.: “Svima nam nedostaje tvoj osmijeh, tvoje šale, zapravo nedostaješ nam ti kao osoba... Bio si prijatelj pun razumijevanja, pun šale, pun energije za povratkom u Vukovar...”

Snježana T.: “Vjerujem u Boga i mislim da ćemo se opet sastati i otići u vječni mir, tamo kamo ćemo svi doći.”

Jelena V.: “Dragi Dario! Nikad Te nećemo zaboraviti, jer ti si nam u razred donio radost, sreću. Sad kad sjedim u učionici i kad pogledam na tvoje mjesto, tebe nema. Samo je prazno mjesto, a na tvom stoliću stoji svijeća i tvoja slika... Ovo pišem i suze mi

teku...Ali znam da će doći i taj trenutak kad ćemo se opet svi sastati i živjeti vječno u miru i biti sretni...”

B.: “Sada kad te nema više znaj da ti nisi zauvijek nestao, ti u našim srcima još uvijek živiš. Uvijek si bio pošten i dobar prema svima u razredu. Svakome si pomagao.”

L.: “Dario je osoba koju ne možemo lako zaboraviti. U njemu je bilo nešto posebno. Uvijek kada bi netko tražio pomoć pomogao bi ako je to bilo u njegovoj mogućnosti. Svi su ga voljeli, jer nas je uvijek nasmijavao, bio je uvijek veseo. Veselio se povratku u Vukovar...”

Jedini je on pokušavao da budemo bolji

K.: “Što reći o Dariju? Dario je bio dječak kao i svi drugi dječaci. Bio je veseo i razigran, volio je stvarati prijatelje gdje god bi bio. Volio je slušati techno glazbu. Oko tjedan dana prije nego je umro vidjela sam ga u disku i iznenadila sam se kako dobro pleše. Ozbiljno smo tada porazgovarali. Nisam ni slutila da je to naš posljednji razgovor.”

M.: “Dario nam je svima bio uzor i po ponašanju i po učenju. Mislim da je on bio jedini učenik u razredu koji nas je vodio k boljem uspjehu. Puno puta je rekao: ‘Dajte se već trgnite, zar ne vidite situaciju oko sebe?!’ Svi smo znali svoje mane, ali nikome nije stalo do toga. Jedini je on pokušavao da budemo bolji. Umirivao bi nas kada bi neka od profesorica bila ljuta na nas, kada bi se neka od učenica nedolično ponašala i uvijek sam mislila da mu ovdje nije mjesto. Bio je jedina osoba u razredu koju je zanimala glazba koju ja slušam. Puno smo puta o tome raspravljali i nedostajat će mi ti razgovori. Imao je smisao za humor. Pod satom je često znao provaliti nešto pa bi se svi smijali; odmah drugi dan ispričala bih njego-ve ‘provale’ svojim prijateljicama u naselju... Sjećat ću ga se kao uzornog učenika. Dario nas nije napustio... Mi još uvijek imamo predsjednika razreda i to Darija Turkalja.”

Ostat ćeš u našem srcu dok živimo

S.: “Sada kad te nema u srcu osjećam samo bol. Bez tebe razred neće više biti isti. Ti si ga popunjavao svojim smijehom i svojom srećom. Zbog tebe ćemo se svi potruditi da prođemo i da ti zahvalimo što si bio dio nas i dio razreda. Hvala ti na svemu što si za nas učinio.”

Vesna T.: “Dragi Dario! Pošto se više nećemo vidjeti na ovoj zemlji i kad bude naš Svemogući Bog i njegov Sin Isus Krist uskrišavao i ti ćeš biti jedan od njih. Za tebe ćemo se moliti i ostat ćeš u našem srcu, mislima, sjećanju i prijateljstvu. Napustio si nas brzo, bez oprostaja... Bilo nam je žao kad si nam pričao o tvom rodnom mjestu Vukovaru i željno smo očekivali da ćemo te posjetiti kad se budeš vratio, ali nisi to uspio dočekati... Tko će nas sada nasmijavati u razredu, tko će preuzeti tvoju odgovornost u razredu? Nitko to ne može osim tebe. Sada su nam ostala samo sjećanja na tebe i ostao si nam dobar drug... Svi za tobom tugujemo. Znaj da se molimo za tebe i tvoje uskrsnuće i da te volimo i ostat ćeš u našem srcu dok živimo. Kad budemo odlazili u Vukovar na tebe ćemo misliti jer ti si naš jedini i voljeni Dario!”

Širio je pozitivnu energiju oko sebe

Jedna učenica iz Darijeva razreda razboljela se i završila je u bolnici. Još prije odlaska u bolnicu Dario je imao puno razumijevanja za nju i pomagao joj je na razne načine. Vikende je provodila u bolnici ne želeći se vratiti kući i suočiti sa svijetom. Ipak jednog se dana odlučila poći kući i ponovno prošetati gradom. Dalje nastavlja ona sama:

“Prva osoba koju sam na trgu vidjela bio je Dario. Mislila sam da me neće ni pogledati, da će mi okrenuti leđa kao i svi... No, on mi je prišao, pružio mi je ruku i rekao mi: ‘Prebrodi to, ja sam uz tebe!’ Nisam vjerovala u ono što sam čula. Po povratku u bolnicu redovito su stizali njegovi pozdravi i želje za brzo ozdravljenje. To mi je davalo puno utjehe i ohrabrenja... Veliki je šok bio za mene kad su mi u bolnicu javili da je umro... Dario je bio najbolji čovjek kojeg sam u

životu upoznala i svakom bih željela da upozna prijatelja kakav je bio Dario i da na vrijeme u njemu spozna pozitivnu energiju koju širi oko sebe, ne pitajući za cijenu... Dario će zauvijek živjeti u mome sjećanju.”

Dobrog prijatelja teško je zaboraviti

U drugom razredu Dario je dobio još jednog kolegu, Igora T. tako da nije bio više sam među učenicama. Igor je napisao svoja sjećanja na Darija ovim riječima: “Sveti Dario! Kada sam došao u novu školu jedina osoba koja mi je pomogla da se brže uklopim bio je Dario. Slagali smo se koliko smo bolje mogli... Uvijek mi je pomagao kada nešto nisam znao. Posuđivali smo si stvari i sve smo vraćali na vrijeme. Dario mi je bio dobar prijatelj i uvijek ću ga se sjećati jer njega će biti teško zaboraviti. Dobrog prijatelja je teško zaboraviti... Bože, čuvaj ga!”

Učenici Darijevog razreda 2. KL. Srednjoškolskog centra Valpovo, s razrednicom prof. Anom Heđi, nakon njegove smrti. Darijeva slika i svijeća nalaze se u razredu.

Voljeni Vukovar i u školskim zadaćama

Profesorica Jasna Vuković koja mu je predavala hrvatski posebno je pohvalila Darijevu sposobnost lijepog izražavanja, još više usmenog nego pismenog. Prve godine uočila ga je kao povučenog, tihog mladića. Jednom nakon nastave, znajući da je prognanik iz Vukovara, da je izgubio oca i da je vjernik, potaknula ga je da se moli za svoga oca. Primio je ovaj savjet veoma ozbiljno. Nakon nekoliko mjeseci rekao je profesorici na prolazu: “Profesorice, nisam zaboravio ono što ste mi rekli.” Stalo mu je do dobrih ocjena. Posljednji dan škole u prvom polugodištu i u njegovom životu, 23. prosinca sam se javio odgovarati za vrlodobar iz hrvatskog. I vrlo lijepo je odgovarao, veli profesorica.

U školskim zadaćama iz hrvatskog u prvom i drugom razredu kad je bila slobodna tema Dario je pisao o Vukovaru. Duboko je nosio ljubav prema svome gradu i proživljavao njegovu tragediju što se očitovalo i u tim njegovim zadaćama.

Drugu je zadaću završio dirljivim pozivom čitateljima da pomognu prognanim Vukovarcima. Bio je to izraz njegovog dubokog osjećanja za svoj voljeni Vukovar i njegove stanovnike. Sigurno, toga časa kad je pisao te retke, nije ni slutio kako će taj njegov poziv stvarno doći do mnogih čitatelja. Inače, školsku zadaću čita samo profesorica kako bi ustano-

vila stupanj poznavanja materinjeg jezika. Donosimo ovdje obje Darijeve školske zadaće posvećene njegovom dragom gradu “kojemu su slomili srce”.

Niz rijeku

Školska zadaća - 12. studenog 1995.

Dok sam prije rata živio u Vukovaru najljepše od svega bila mi je šetnja uz lijepi plavi Dunav. Kad bi me nešto zabrinjavalo otišao bih u šetnju uz rijeku. Šetao bih i razmišljao a onda bih naišao na slobodnu klupu gdje bih sjeo i promatrao Dunav, njegovu brzinu toka, ljepotu. Gledao bih brodove koji plove u svim smjerovima rijeke. Promatrao bih suprotnu stranu. No dosta me je zabrinjavala onečišćenost te predivne rijeke. Pitao sam se kako ljudi mogu toliko onečišćavati nešto toliko lijepo. Zar i njima nekad ne dođe želja da prošetaju uz rijeku te da udišu toliko željen svjež zrak. No ni tišine tu nije

Dunav kraj Vukovara, uz kojega je Dario često šetao

bilo, jer je u blizini bila riječna luka, stalno bi nešto lupalo, drondalo, klepetalo što je pomalo išlo na živce. Tišine je bilo samo noću. Ali i noću je bilo lijepo šetati uz Dunav, slušati šuštanje vode, i gledati svjetionike kako obasjavaju uzburkanu pučinu rijeke. Često sam si govorio: “Kad bih barem mogao nešto poduzeti da se spriječi to zagađivanje njene obale.“ Ali ljudi su ipak ustanovili kako griješe bacanjem otpada u rijeku. Nekoliko godina kasnije nedaleko Vukovara sagrađena je brana koja je zaustavljala otpad koji bi rijeka donijela. Kada je to poduzeto ipak je bilo ljepše šetati uz rijeku Dunav ne gledajući sav taj otpad koji je nekada ovuda tekao zajedno s rijekom.

Ostalo je sjećanje

Školska zadaća - 18.studenog 1996.

Mjesto kojeg ću se sjećati cijelog svog života je naravno Vukovar. Mjesto u kojem sam rođen i živio do svoje jedanaeste godine sve dok nisam morao otići pod prisilom veliko-srpskih agresora. Ali u mojem sjećanju ostalo mi je mnogo lijepih i nezaboravnih trenutaka života u Vukovaru.

Vukovar, grad na najvećoj hrvatskoj rijeci Dunavu, bio je stoljećima poznat u Hrvatskoj, a i u Europi! Mnoge građevine i mjesta u Vukovaru bila su mu ponos i dika.

Volio sam šetnje uz veliki snažni Dunav koji je bio kao velika zmija koja se kreće prema dalekom nam Crvenom moru. Preko puta moje kuće je bio veliki i tajanstveni dvorac grofa Eltza iz ranog doba Turaka. Sjećam se njegovih prostranih i nepreglednih prostorija preuređenih u muzej. Uz šetnju niz Dunav volio sam i odlaziti u vukovarski park koji se nazivao

Adica i udisati svježi zrak kojeg nije bilo puno u središtu grada gdje je bio veliki promet. Volio sam promatrati stabla koja su se izdizala po nekoliko desetaka metara u visinu.

U blizini Vukovara nalazilo se poznato arheološko nalazište gdje je pronađena Vučedolska golubica, simbol grada Vukovara. Ali sada je sve ovo otišlo u zaborav, jer je od svih ovih divnih stvari ostao samo prazan i razoren grad kojem je slomljeno srce u domovinskom ratu.

Grad Vukovar kao grad više ne postoji, jer grad bez građana nije grad. A građani su raseljeni po Hrvatskoj, a i po svijetu i na današnji se dan 18. i 19.XI. prisjećaju teškog pada Vukovara u agresorske ruke. Ali svima je u nadi da će se jednog dana vratiti i ponovo sagraditi Vukovar bolji i ljepši nego što je bio u vrijeme "trule" Jugoslavije. No, mnogi se stanovnici neće vratiti jer su mnogi kao i ja ostali bez jednog ili oba roditelja, a povratkom bi se samo prisjećali tužnih trenutaka kada su oni poginuli. Volio bih kada bi se svi vratili ma gdje bili i ponovno sagradili naš grad i zaboravili što se dogodilo, te nastavili živjeti u slobodnoj i samostalnoj Hrvatskoj.

Moja poruka čitateljima ovog teksta je da pomognu siromašnim i napaćenim Vukovarcima koji su već punih pet godina u progonstvu daleko od svog doma.

Moja poruka čitateljima ovog teksta je da pomognu siromašnim i napaćenim Vukovarcima koji su već punih pet godina u progonstvu daleko od svog doma.

Turky nam je bio svjetlo koje nas je uvijek vodilo!

Još u osnovnoj školi Darija su od milja prozvali Turkey i taj nadimak mu je ostao i kasnije u srednjoj školi. I on ga je prihvatio te se češće tako i potpisivao. Nakon što je završio osmogodišnju školu Dario je nastavio podržavati s većinom svojih kolega veze sve do posljednjeg dana kad je zajedno s njima trebao u valpovačkom Centru proslaviti svoj šesnaesti rođendan. Evo kako ga se sjećaju njegovi prijatelji i što im je on značio.

Darijevi prijatelji iz Valpova čija sjećanja i uspomene ovdje donosimo

Njegov duh je odisao toplinom i ljubavlju

Ivan Kelrajter: “On je znao točno što želi. Pričao mi je kako mu je želja postati policajac i to specijalnih snaga... Volio je prirodu, bio je skloniji vjeri te ga je to usmjerilo prema pozitivnom... Nije psovao, a kad bi se s kime posvadio brzo bi se

izmirio. Nije bio zlopamtilo... U razredu se veoma brzo ubacio u tzv. kremu društva. Znao je pomagati i mojim roditeljima i meni ta sam vidio da nije jak samo na riječima nego i na djelima... Svaki trenutak koji sam proveo s njim bio je vrijedan. Kad sam dobio kompjutor on mi je spremno pokazivao jer je u nj već bio dobro upućen... Može se reći da je imao neki poseban duh, jer svi koji su ga upoznali gajili su pozitivne osjećaje prema njemu, posebice stariji. Njegov duh je odisao toplinom i ljubavi. Svi su ga smatrali dragom osobom.”

Bio je veoma društven, pomagao bi svakome

Danijel Kovačević: “Volio je sport kao i svi mi, pa smo ponekad zajedno igrali basket i nogomet. U osmom razredu postali smo pravi prijatelji. Volio je slušati glazbu kao i svi mi. Često smo u početku išli subotom u kino, kasnije i u disko. Bio je dobar, pomagao bi svakome, bio je veoma društven.”

Njegovom smrću puno smo toga izgubili

Igor Petersdorfer: “Bio je željan pravoga društva kojem će se moći povjeravati i kojem će moći vjerovati. Bio je vrlo iskren, uvijek je govorio otvoreno o svemu... Bili smo jedno veselo društvo. Dario nas je sve volio podjednako. O svom dragom Vukovaru nije mnogo govorio jer je to za njega bilo bolno. Jedino kad smo pričali o nečemu on bi znao samo natuknuti: ‘Da, bilo je to i u Vukovaru’... Njegovom smrću puno smo toga izgubili.”

Dario je na svoj način uspio: uspio je ražalostiti cijelu Valpovštinu

Kristijan Lokner: “Dario je bio jedan od mojih prijatelja s kojim sam mogao razgovarati o svemu, podijeliti dobro i zlo. Bio je spreman uvijek pomoći, dati svoj savjet, ali o svom najvećem problemu, o svom Vukovaru nije puno govorio. Bio je

mladić koji je neizmjerljivo volio život, druženje, prijatelje. Od prvog našeg razreda u 5. osnovne pa do tragičnog dana njegove smrti poznao sam ga kao nasmijanog, veselog, te upornog mladića. Imao je mnogo ciljeva u životu iza kojih je čvrsto stajao i borio se da ih ostari. Dario je na svoj način uspio, uspio je svojom smrću ražalostiti cijelu Valpovštinu, šokirati svoje prijatelje koji su njegovom smrću na pragu svoje mladosti morali doživjeti veliki, veliki gubitak koji nikad i ničim nećemo moći nadoknaditi.”

Dječak koji se zavukao u svačije srce

Mario Bungić: “Dariju s ljubavlju! Život... zapaljena šibica. Zapališ li šibicu, ona će gorjeti, gorjeti, gorjeti, ugasit će se. Započneš li život, on će teći, teći, ugasit će se... Darijev život bio je zapaljena šibica koja se leljala na vjetru. U jednom trenutku vjetar je bio prejak. Dječak koji bi se zavukao svakom čovjeku u srce, zavukao se i meni, mojoj obitelji. Dario i ja imali smo velike planove. Trebali smo ići u policijsku školu, proputovati cijelo sljedeće ljeto... Volio je sve što su voljeli mladi. Imavši Darija naše društvo imalo je vjernog, odanog prijatelja žednog ljubavi i povjerenja. Dario je otišao, jednostavno otišao. I danas kad odem u njegovu sobu, vidim njegove stvari, njegova odijela... Sve je na svom mjestu, ali Darija nema. Ta pomisao je ono što čovjeka najdublje zaboli...”

Bio je dio nas, našeg prijateljstva

Andrej Kovačević: “1991.g. početkom agresije na Lijepu našu i doseljenjem vukovarskog prognanika Darija Turkalja u moj rodni grad Valpovo započelo je naše prijateljstvo. Za vrijeme rata i mi mali smo ‘ratovali’ igrajući se. Oblačili smo očeve uniforme makar su bile i povelike, glavno da su bile maskirne. Znali smo se puno puta sastati kod mene u sobi i razgovarati o Vukovaru, te o gradovima koje je prošao sa

izviđačima. Volio se dobro oblačiti kao i svi mi. Doček Nove godine 1997. ostat će mi u posebnom sjećanju jer smo posljednji puta svi prijatelji bili na okupu. Kad je otkucalo dvanaest sati svi smo mu zaželjeli skori povratak u Vukovar, a on je samo odgovorio: ‘Hvala, dečki’ s velikom knedlom u grlu i ganućem u glasu. Za tjedan dana došao je njegov dugo očekivani rođendan. Skupljali smo lovnu za van... A onda tragična vijest da je preminuo. Šok, žalost, suze... Dogovorili smo se o svemu, cvijeće, vijenac, bila nam je dužnost da ga lijepo ispratimo k našem Ocu. Poslije svega redovito idemo na groblje i ići ćemo jer, ipak, on je bio dio nas, našeg prijateljstva!”

Bio nam je iskrica koja nas je uvijek palila

Goran Nagy: “Upoznao sam Darija na početku 5.razreda osnovne škole. Čim je došao u moj razred uvidio sam njegovu posebnost, njegovu osobitost, a to je bila susretljivost, uvijek nasmijano lice, vedri obrazi, briga prema prijateljima. Nas nekoliko odmah smo se upoznali s njime te smo od toga dana sve do njegove smrti uvijek bili zajedno.... Novu godinu 1997. naše je društvo proslavilo zajednički kod Marija u podrumu. U posebnom sjećanju ostao mi je razgovor koji smo vodili ujutro na Novu Godinu kad smo se vraćali s dočeka. Dario mi je pričao o tome kako je čovjek savršeno napravljen, kako ga je Bog tako lijepo oblikovao, kako se mi ne bismo mogli kreirati te u konačnici ne bismo niti postojali, ne bismo se mogli nauživati ovoga života da nema Boga... Kao prijatelj i kao čovjek Dario je bio osobit, iz svakakvih situacija pronašao je izlaz, bio nam je predvodnik, on nas je zapravo držao na okupu.... Općenito, bio je pun života; Turky nam je bio iskrica koja nas je uvijek palila, bio nam je svjetlo koje nas je uvijek vodilo.”

U izviđačima-skautima

Dario je postao izviđač u Valpovu 1994.g. Imao je 13 godina, išao je u sedmi razred osnovne škole. Bilo je to gotovo slučajno. Jednog proljetnog travanjskog dana kad se s kolegama igrao u valpovačkom parku naišao je na izviđače koji su bili na jednoj od svojih radnih akcija: uklanjali su divlje raslinje oko valpovačkog dvorca i uređivali su park. Dariju su se svidjeli ti zauzeti mladići i djevojke u izviđačkim uniformama. Pristupio je voditelju Darku Tivanovcu i upitao ga bi li i on mogao postati izviđač. Voditelj ga je pitao je li spreman raditi kao oni. Svakako, bio je odgovor. I istoga časa im se pridružio u akciji uređenja parka. I tako je započela njegova aktivnost u izviđačima koja mu je donijela puno radosti i usmjerila njegovu mladost prema stvaralaštvu i pravim životnim vrijednostima. Brzo je proniknuo u izviđačke tajne, a izviđaštvo je proniknulo do Darijeva srca. Premda je kratko vrijeme bio izviđač, i unatoč skromnom skautskom znanju, voditelji su ga u ljetu iste godine povelili na prvi europski skautski susret zvan Jamboree u Nizozemskoj što je za Darija bila velika radost i veliko ohrabrenje. Sljedeće, 1995. godine Dario je već toliko napredovao u izviđaštvu i opravdao povjerenje svojih voditelja da je zavrijedio poći na 18. svjetski skautski susret - Jamboree koji se održavao također u Nizozemskoj. Vidjevši da u Dariju imaju dobrog i sposobnog izviđača, voditelji su ga uputili na tečaj za predvodnike. Po završetku

tečaja postaje predvodnik jatu poletaraca “Kune” i očinski brine za njih. Ponekad je znao reći: s Kunama ću se i vratiti u Vukovar!

U međuvremenu Dario je sudjelovao na brojnim drugim izviđačkim akcijama i logorovanjima: u Sisku, na ljetovanjima na moru i drugdje. U ljetu 1996. sudjeluje s ostalim predstavnicima izviđačima iz Hrvatske na velikom međunarodnom skautskom susretu Jamboree-u u Engleskoj..

*Grb valpovačkih
izviđača*

Grb valpovačkih izviđača. Za svoju aktivnost unutar izviđačke organizacije Dario je dobio i priznanja u obliku diplome. U njegovoj sobi i danas visi diploma na kojoj piše: “Odred izviđača IOVALLIOS Valpovo dodijeljuje priznanje Dariju Turkalju za doprinos u ostvarivanju programa i razvoju izviđaštva 4.lipnja 1995.” Tu je i priznanje Dariju za sudjelovanje na 14. smotri izviđača u Sisku gdje je osvojio drugo mjesto u akciji “Ulicama moga grada”.

Sa svojih izviđačkih putovanja uvijek se javljao svojim najbližima. Pripovijeda nam njegova teta, Marica Petrović: “Na svako putovanje Dario je odlazio veoma sretan i ispraćen od svih nas. I sa svakog putovanja Dario se javio razglednicom i donio je poklon za sve nas. Za mene je to bila prekrasna uspomena koja me je dirnula do srca.”

No, prije nego nastavimo prikaz Darijevih aktivnosti među izviđačima najprije ćemo reći par riječi općenito o izviđačima-skautima; kada su nastali, koji su im ciljevi i načela djelovanja.

Tko su izviđači-skauti?

Izviđačko-skautski pokret odnosno organizacija započinje djelovati 1907. godine kada britanski časnik Lord Robert Baden-Powell okuplja 22 dječaka i s njima odlazi na prvo skautsko logorovanje. Život u prirodi, stjecanje znanja i vještina potrebnih za boravak u prirodi i općenito u životu, zajednički rad i odgoj, sve je to brzo pronašlo svoje poklonike među mladima. Ideja skautizma širi se preko granica država i kontinenata i već 1920. godine osnovan je SVJETSKI SKAUTSKI POKRET (WOSM). U Hrvatskoj se već 1912. pojavljuju prvi skauti, a 1914. g. je i službeno ustrojen, pa se hrvatski skauti smatraju suosnivačima svjetskog skautskog pokreta. WOSM danas okuplja preko 20 milijuna članova u 142 zemlje svijeta. Temeljna načela skautizma jesu savjesno izvršavanje dužnosti prema Bogu, prema drugima i prema samom sebi. Prihvaćajući temeljna skautska načela, zavjet i zakone, Savez izviđača Hrvatske, nakon perioda instrumentaliziranja ove organizacije od strane komunističkog režima, 1993. g. ponovno postaje članom Svjetskog skautskog pokreta. Savez izviđača Hrvatske danas okuplja oko 5.000 članova organiziranih u preko 50 odreda i družina u gotovo svim dijelovima Hrvatske. On pridonosi razvoju mladih ljudi u dostizanju njihovih punih fizičkih, umnih, društvenih i duhovnih potencijala kao pojedinaca, kao odgovornih građana te kao članova mjesnih, nacionalnih i međunarodnih zajednica.

Članstvo je podijeljeno prema dobnoj granici: poletarci i pčelice od 8 do 12 godina; mladi izviđači i planinke od 12 do 16 godina; stariji izviđači i planinke od 16 do 20 godina; brđani i brđanke stariji od 20 godina. Zajednički naziv za sve kategorije u Hrvatskoj jest izviđači, a u svijetu se zovu skauti.

Dario izviđač

Nakon pripreme izviđači polažu i svečano obećanje čime postaju pravi članovi organizacije. U obećanju se govori da će izviđač voljeti i upoznavati domovinu, poštivati i vršiti Božje zapovijedi, ispunjavati izviđačke zakone, uvijek pomagati ljudima. Izviđači poštuju, provode i drže se ovih načela: 1. Izviđač je dobar drug, vedar i društven. 2. Poštuje roditelje i starije, a pomaže mlađima i slabijima.

3. Stalno uči i primjenjuje stečena znanja. - 4. Koristan je član zajednice u kojoj živi. - 5. Čestit je, uljudan i nesebičan. - 6. Vrijedan je, ustrajan i cijeni rad. - 7. Voli prirodu, upoznaje je i čuva. - 8. Odgovorno izvršava zajedničke odluke. - 9. Cijeni i razvija duhovne i kulturne vrijednosti. - 10. Izviđaču je čast da mu vjeruju.

Valpovački izviđači

Odred izviđača u Valpovu zvan "IOVALLIOS" (starorimski naziv za Valpovo) dio je velike obitelji hrvatskih izviđača okupljenih u Savez izviđača Hrvatske i kao takav član je Svjetskog saveza izviđača. Odred je 1996. godine obilježio 20. godina postojanja i djelovanja. Među ostalim aktivnostima valpovački izviđači usmjerili su jedan dio svojih aktivnosti i na

zaštitu prirode, a ne samo na boravak i korištenje prirode, te je tako odred "IOVALLIOS" postao poznat i u krugovima profesionalnih zaštitara prirode, kao i kod onih koji to čine kroz specijalizirana udruženja. Odred je uvršten u adresar Regionalnog ureda zaštite okoliša za srednju i istočnu Europu, a ostvaruje kontakte i razmjenjuje informacije s nevladinim udruženjima Austrije, Francuske, Švicarske, zemalja članica udruženja Alpe-Adria i naravno Hrvatske.

Odred je postigao i međunarodnu afirmaciju sudjelovanjem na 1. Europskom Jamboree-u u Nizozemskoj, potom i na 18. svjetskom Jamboree-u također u Nizozemskoj, te međunarodnom CELEBRATUS ž96 u Engleskoj, gdje su postignuti izuzetno vrijedni rezultati. Time su valpovački izviđači dali doprinos afirmaciji izviđaštva Hrvatske, ali i afirmaciji Republike Hrvatske, Slavonije i Valpovštine.

Darijev izviđački album

Među Darijevim knjigama, bilježnicama i ostalim uspomenaama koje su nakon njega ostale nalazi se i jedan brižno i pažljivo uređen album s člancima, fotografijama i ostalim simbolima iz izviđačke organizacije. Kroz taj album možemo još bolje upoznati skautski ambijent u kojem se Dario kretao, ali isto tako i njegovu ljubav prema izviđačkoj organizaciji

Dario (drugi s desna) sa skautima iz Japana i Slovenije u Nizozemskoj

kojoj je pripadao. Na naslovnoj stranici albuma Dario je napisao:

Boy scouts of Croatia
Ljetopis Dario Turkalj "Valpovo"
Odred Izviđača "Iovallios"

Na prvoj je stranici najprije službeni amblem Saveza izviđača Hrvatske, potom amblem odreda "Iovallios" što je starorimski naziv za Valpovo. Slijede zatim brojni članci iz novina, napose Glasa Slavonije, koji izvještavaju o aktivnosti valpovačkih izviđača; u svima njima Dario je sudjelovao. Tako čitamo kako je Darijev odred "Iovallios" ostvario vezu sa skautima diljem svijeta preko radio valova i to u 32 zemlje.

Za Dan planeta Zemlje 22. 4.1994. odred izviđača "Iovallios" obilježio je taj dan tako da su u svoje prostorije donijeli žive biljke, zemlju i posude za njihov uzgoj. Predložili su Gradskom vijeću da ustanovi nagradu grada Valpova za doprinos u zaštiti okoliša.

8. lipnja 1996. valpovački izviđači sudjeluju na seminaru pod nazivom "Duhovni razvoj izviđača" kojega je organizirao Savez izviđača Hrvatske, a održavao se u Koprivnici. Predavanja su držali Dominik Bernard, direktor Europskog ureda Svjetske organizacije skautskog pokreta i gospodin Wolf, predsjednik njemačkog saveza skautskih organizacija.

Slijedi potom izvještaj o europskom Jamboree on the air, tj. o prvoj europskoj smotri skauta u Nizozemskoj 1994. na kojoj su sudjelovali izviđači 35 zemalja Europe, među njima 117 izviđača iz Hrvatske od kojih je 17 bilo iz Valpova; među njima i Dario.

Dario zatim donosi izreske iz novina kako su u povodu dana izviđača valpovačkim izviđačima dodijeljena odličja i

priznanja. Dalje donosi izvještaj o ljetnom logorovanju na otoku Šolti.

Puno stranica Dario posvećuje svjetskom skautskom susretu-Jamboreeu na kojem je Dario sudjelovao zajedno s ostalih dvadeset kolega izviđača iz Valpova. Taj se Jamboree održavao od 1. do 11. kolovoza 1995. u Nizozemskoj, a sudjelovalo je oko 30.000 izviđača iz 120 zemalja svijeta. Ovaj je susret Dario ilustrirao mnogim fotografijama.

Skauti iz cijelog svijeta na susretu u Nizozemskoj 1995.

Jedna stranica ovog albuma posvećena je 14. smotri izviđača u Sisku 1. lipnja 1996. Ispod amblema i fotografije Dario je napisao: “1.VI.1996. u Sisku je održana akcija pod nazivom ‘Ulicama moga grada’ u organizaciji Izviđačkog odreda ‘Stari grad’ Sisak. Sudjelovalo je oko 480 izviđača. Ekipa Karašica 1 iz Valpova u kojoj sam bio osvojila je uvjerljivo drugo mjesto što je u stvari bio odličan rezultat.”

Brojne posljednje stranice svoga albuma Dario je posvetio svome sudjelovanju na svjetskom izviđačkom susretu Jamboree-u koji se održao u Engleskoj, u ljetu 1996.g.

Predvodnik Jata “Kune”

Dario je imao uočljivih prirodnih sposobnosti za vođu. Okupljao je oko sebe mlade gdje god se našao. Kao sposoban i vrijedan izviđač Dario je od svojih pretpostavljenih bio određen da bude predvodnik manjih izviđača poletaraca.

Ime njihovog jata bilo je “Kune”. Članovi su bili: Filip Poljak, Ivan Greganić, Sven Petrović, Ivan Heđi, Boris Brzica, Zoran Pepić, Marko Harkota, Mario Tomašević.

Kao predvodnik Dario je po dužnosti vodio dnevnik u službenoj izviđačkoj bilježnici koja se zove “Knjiga Jata”. Tu nalazimo na Darijeve zapise o aktivnostima jata “Kune”. Tako čitamo:

7. XII. Jatni sastanak jata “Kune”. Okupili smo se u 11 sati u odredskim prostorijama. S jatom “Dabar” koje 8. XII. prelazi u prvu družinu uvježbali smo postupak prelaska, a uz to i riječi zavjeta izviđača. Sredili smo novce za jatnu zastavu. Sastanak je trajao oko sat vremena. Sve je prošlo u redu.

8. XII. Dan grada. Prelazak i polaganje zavjeta jata “Dabar”. Stariji izviđači okupili su se u 7,50 s. pred prostorijama. Odred “Iovallios” je primio nagradu grada Valpova. U 10,30 sati svi smo pošli na svečanu misu u crkvu. Oko 12,30 s. počela je ceremonija prelaska i polaganje zavjeta. Sve je prošlo u redu, a sve je trajalo do 14,00 s.

14. XII.1996. Jatni sastanak. Okupili smo se u 11 s. Na sastanku smo pravili različite božićne razglednice i čestitke. To smo radili s jatom “Ljubičice” predvodnice Ive Tivanovac. Sastanak je trajao oko 90 minuta tj. do pola jedan. Dogovorili smo se o idućem sastanku te smo se razišli.

24. XII. 1996. Akcija Betlehemske svjetlo. Okupili smo se pred odredskim prostorijama te se podijelili u ekipe. Te ekipe su raznosile Betlehemske svjetlo po kućama.

28. XII. 1996. Čajanka u osnovnoj školi. Čajanka je održana u Dobrovoljnom vatrogasnom društvu s početkom u 16 sati. Iz jata “Kune” bilo je 5 članova. Čajanka je trajala oko dva sata. Bilo je mnogo zabavnih igara te izviđački kviz. Sve je prošlo u redu.

I to su bile zadnje riječi koje je Dario upisao u svoj Dnevnik kao predvodnik...

U Darijevoj ostavštini sačuvale su se njegove druge izviđačke bilježnice. Tu su uredno vođeni dnevници sa svih putovanja i izviđačkih akcija, tu je bilježnica sa tečaja za predvodnike, te ostali materijali koje je sakupljao na putovanjima.

S njime smo mnogo naučili

Poletarci o svome predvodniku Dariju

Nakon Darijeve smrti zamolili smo njegove poletarce iz jata “Kune” kojima je Dario bio predvodnik da nam napišu svoje uspomene i sjećanja na njega. Sve su to dječaci između jedanaest i dvanaest godina. Evo neke od njihovih izjava:

*Valpovački izviđači na svome susretu u prirodi.
Dario sjedi (označen strjelicom)*

Zoran Pepić: “Dario je bio dobar i skroman predvodnik. Od prvog dana kada sam došao u njegovo jato počeo se brinuti za mene. Vodio nas je na razne akcije. Zadnjih sastanaka išli smo igrati nogomet... Naučio nas je svašta: vezati čvorove, putne znakove, nositi zastavu.”

Ivan Greganić: “Dario je bio dobar predvodnik. S njim smo mnogo naučili. Išli smo na mnoge akcije. Učili smo mnoge pjesme i igre. Išli smo na mnoge izlete koji su bili odlični. Na njima smo pjevali mnoge pjesme.”

Marko Markota: “Dario mi je bio najbolji predvodnik. Bio sam s njime na raznim akcijama, na moru na Murteru, potom u Engleskoj na Jamboree-u. Igrali smo igre, navijali, skakali... Kada bolje razmislim nije mi žao samo što je umro, nego mi je žao što su svi ti lijepi osjećaji i igre otišli.”

*Članovi križarskih društava iz Valpova i Osijeka s voditeljicom hrvatskih križara u Parizu, prof. Ivankom Jardin, rodnom iz Valpova, na zajedničkom izletu na rijeci Vučici kod Valpova u ljetu 1994.g.
Dario je bio član križarskog društva u Valpovu.*

Među skautima u Engleskoj

Za vrijeme svoga boravka na posljednjem velikom skautskom susretu, međunarodnom Jamboree-u u Engleskoj, u ljetu 1996. Dario je stekao mnoge prijatelje. Sve ih je bio osvojio svojom vedrinom i komunikativnošću. Kad su doznali za njegovu prognaničku sudbinu, čak su mu ponudili da ostane u Engleskoj, no on to ipak nije mogao prihvatiti. Posebno se sprijateljio s engleskim skautom, svojim vršnjakom Simonom Cookom s kojim se i pobratimio. Kada su engleski skauti doznali za Darijevu nenadanu smrt organizirali su posebnu komemoraciju za njega i prisustvovali su sv.misi koju su za njega dali služiti.

Simon je bio posebno ganut Darijevom smrću te nam je poslao svoja sjećanja i jednu pjesmu posvećenu Dariju koju niže donosimo.

“Dario mi je bio dobar prijatelj. Postali smo kao braća. Pričali smo, igrali se i zajedno smo izlazili. Kad mi je Dario pričao o svojoj obitelji i što se dogodilo u njegovom gradu, bio sam veoma iznenađen činjenicom da je Dario, daleko od toga da bi bio potišten, pokazivao zamjetnu snagu da ne pokaže svoje suze. Kroz cijeli naš skautski kamp Dario je pronosio smijeh i izazivao divljenje moje i mojih kolega skauta. Dario je išao u crkvu dok je bio ovdje u Engleskoj, i to ovdje dok smo bili u kampu i prije toga. To me je jako iznenadilo, jer da su se sve te ružne stvari dogodile mojoj obitelji i prijateljima, ja ne bih bio sposoban gledati na Boga na isti način. Ali Darijevo svjedočanstvo vjere proizvelo je u meni nove osjećaje i dovelo me je bliže Bogu!! Dario je bio savršeni uzor za sve lju-

Dario s prijateljem Simonom Cookom, skautom u Engleskoj prigodom međunarodnog susreta skauta u ljetu 1996.

de jer je bio prijatelj, čovjek od povjerenja i ljubavi, veliku-
dušan i vješt. Kad bi bilo više ljudi na svijetu kao što je bio on,
bilo bi to bolje mjesto.”

Svojim sjećanjima na Darija, Simon je dodao i jednu pje-
smu njemu posvećenu. Ovdje je donosimo u engleskom iz-
vorniku, a potom u hrvatskom prijevodu:

A poem in memory of Dario, my brother

*Dario is gone to a better place,
up to heaven, where no one cares about race,
creed is no problem. All colours the same
where God our savior, knows all our names
He took him up, from a world of war,
From pain, and racial abuse.
He took him away, from the earth
to heaven, for a good use.
I'm sad he's gone, I'll not forget his face
But I know he's gone TO A BETTER PLACE.*

Simon Cook

Pjesma u spomen Dariju, mojemu bratu

*Dario je otišao na bolje mjesto,
gore u nebo, gdje nitko ne mari za rasu,
gdje vjerovanje nije problem, sve boje su jednake,
gdje Bog, naš Spasitelj, poznaje sva naša imena.
On ga je uklonio iz svijeta rata,
iz boli i rasnih zlostavljanja,
On ga je uzeo sa zemlje
u nebo zbog višega cilja.
Žalostan sam što je otišao, neću zaboraviti njegovo lice.
Ali znam da je otišao NA BOLJE MJESTO.*

*Skupina hrvatskih izviđača-skauta sudionika na međunarodnom susretu Jamboree-u u Engleskoj, ljeto 1996.
Dario u sredini (označen strjelicom)*

Memorijali u prirodi

U istom mjesecu kad je Dario umro, održana su dva memorijala njemu u spomen. Prvi su održali valpovački izviđači posvetivši svoj mjesečni boravak u prirodi u spomen Darija. Odlučeno je da će svake godine ovaj siječanjski izlet nositi Darijevo ime. Drugi memorijal održali su križari. Pedeset križara iz Valpova, Osijeka i Ivankova 25. siječnja pošli su autobusom na memorijalni izlet u Požegu i Veliku. Željelo se i na takav način obilježiti spomen na tog uzornog mladića, križara i izviđača. Darijev izviđački odred "Iovallios" nastavlja čuvati uspomenu na njega. Još jedan svoj cjelodnevni susret i boravak u prirodi 18. svibnja 1997. posvetili su njegovoj uspomeni, a cijelu godinu 1997. na svojim izviđačkim odorama nosili su crnu traku u znak žalosti za svojim uzornim članom.

Slavonski križari iz Valpova, Osijeka i Ivankova posvetili su svoj zimski izlet u Požegu i Veliku, u siječnju 1997., uspomeni na Darija, člana Križarskog društva u Valpovu.

Odbojka, informatika...

Kao i većina vršnjaka njegove dobi Dario je volio šport. Još u Vukovaru išao je na karate, rado igrao nogomet i košarku, a kad je došao u Valpovo postao je član Odbojkaškog kluba. Njegov trener, Nenad Petrović, ovako nam je opisao Darijevo sudjelovanje u klubu: “Nakon nekoliko mjeseci pripreme uvrstio sam Darija, njegova brata i bratiće u kadetsku ekipu. Bili su veoma sretni što su napokon u ekipi i što su dobili svoju prvu sportsku opremu. Na svaki trening su bili spremni i svim srcem su se trudili da odrade sve što se od njih tražilo. Dario nije izostao niti jedan trening. S ponosom i zadovoljstvom nosio je svoju sportsku torbu punu opreme na leđima. Dolazio bi na trening i sat vremena prije s dečkima razgovarao o športu i drugim zanimljivostima. Dario se doista trudio, znojio i desetine puta ponavljao neke elemente samo da bi bio što bolji. Naravno da je bilo i ljutnje jer je htio više nego je mogao, ali uvijek je ponovno dolazio i marljivo radio i trudio se. Svi u klubu smo ga voljeli i prihvatili zbog njegove volje, optimizma i želje da što prije odigramo pravu utakmicu...”

Još od ranog djetinjstva, dok je bio u Vukovaru Dario se upoznao s kompjutorskim igrama. Kasnije se u školi rado uključio na tečaj informatike i kad god je bilo moguće usavršavao je svoje spoznaje i dobro je napredovao na tome području. Posljednja njegova neostvorena želja bila je kupiti si kompjutor za što je štedio novac, čak se i odricao drugih stvari u tu svrhu.

Savjestan vjernik - katolik

Dario prima sakrament sv. Potvrde u Valpovu, 28. 5. 1995.

Dario je odrastao u katoličkoj obitelji. Njegova majka napose je skrblila oko vjerskog odgoja oba sina. Dario je kršten odmah nakon rođenja. Redovito je pohađao vjeronauk. Prvu svetu pričest primio je u župnoj crkvi kod otaca franjevacu u Vukovaru u proljeće 1991.g. kada je rat već bio na vratima. Na proslavu Prve sv. pričesti nije mu nitko od rodbine mogao doći pa je bio malo žalostan. Dvije godine bio je ministrant u župnoj crkvi u Vukovaru. Slika njegove Prve sv. pričesti nije se sačuvala. Njegov otac nosio ju je kraj sebe sve do smrti i s njime je otišla i u grob. Kada su došli u progonstvo u Valpovo Dario je rado s majkom i bratom češće navečer molio krunicu.

Sakrament sv. Potvrde, kojeg mu je podijelio biskup Marin Srakić, Dario je primio 1995.godine. u valpovačkoj župnoj crkvi.

Dario je pohađao vjeronauk u školi, kako u višim razredima osnovne tako i u srednjoj školi. Njegovi vjeroučitelji vlč. Stanislav Šota i vlč. Slavko Vranković pohvalno su se o njemu izražavali. Bio je savjestan i pažljiv na satovima vjeronauka.

Dario s majkom Zoricom i bratom Ivanom na dan sv. Potvrde

ispovjedio. Bila je to njegova posljednja ispovijed prije smrti.

Rado se angažirao i u apostolskim akcijama. Tako je zajedno sa Stjepanom Ribićem, dopredsjednikom Križarske organizacije i sa svojim bratom nekoliko puta dijelio pred crkvom slike Majke Božje poslana od Obiteljskog centra iz Zagreba. Njegovo zanimanje za vjeru pokazalo se i u činjenici da je pristupio Križarskoj katoličkoj organizaciji od početka školske godine 1996. u koju je već dvije godine ranije bio uključen njegov brat Ivan. Svoju pripadnost kršćanskoj vjeri Dario je svjedočio bez ustručavanja, a svoje vjerske dužnosti nedjeljne sv. mise i ostalo savjesno je izvršavao.

Dario na svetoj misi u crkvi u Ashvordu u Engleskoj, 1996.

*Valpovačka župna crkva
Bezgrešnog Začecá Blažene
Djevice Marije u koju je
Dario redovito išao na
sv. misu i gdje je bio član
Križarskog društva.*

Dva tjedna prije svoje smrti, na sam Badnjak naveče Dario je imao poseban religiozni doživljaj. Pripovijeda majka: “Mladi sin Ivan bio je otišao nakon večere rodbini, a Dario i ja ostali smo sami kod kuće. Dario mi u jednom momentu reče: ‘Mama, što sam ja nekako posebno smiren.’ Odgovorila sam mu da je to sigurno zbog toga što je sudjelovao u donošenju betlehenskog svjetla koje sada gori u mnogim kućama naše Slavonije, kao što je gorjelo i u našoj sobi. Potom sam malo prilegla da se odmorim prije polnoćke, a Dario je ostao sam u sobi. Nije palio ni televiziju, niti je slušao glazbu. Gorila su samo svjetla na boru i posebna svijeća s betlehenskim svjetlom. Dario je, promatrajući božićna svjetla na boru i svijeći, ostao u tišini, u svetom, smirenom raspoloženju i pobožnom razmišljanju.”

“Ja sam otišao na Misu!”

Među Darijevima stvarima sačuvao se i jedan list papira na kojem je Dario napisao: “Ja sam otišao na misu. Bog. Dario.” Dario je imao lijepi običaj da uvijek kaže mami ili baki kuda ide. Ako ih možda nije bilo, ostavio bi napisanu poruku da znaju gdje se nalazi.

Posljednjih mjeseci prije smrti taj je natpis Dario držao stalno među svojim stvarima i kad je ustrebalo ostavio ga je u sobi na stolu za obavijest majci. Na kraju knjige na str. 77 donosimo faksimil ove njegove poruke koja je sada, nakon njegove smrti tako značajna i puna simbolike: ne samo jer nam odaje njegovu vjersku savjesnost i pobožnost, nego nam i naviješta onu stvarnost u kojoj se Dario sada nalazi. Dario je stvarno otišao na misu, i to na onu vječnu misu, ono vječno bogoslužje koje se odvija na nebu kako nam o tome veoma slikovito govori posljednja knjiga Novoga Zavjeta, Apokalipsa-Otkrivenje. Oni koji su se našli dostojnima da uđu u blaženu vječnost neće samo uživati u Božjoj ljubavi promatrajući njegovo lice, nego će sa svim svetima i blaženicima sudjelovati u velikom nebeskom bogoslužju pjevajući na vijeke hvalu i slavu Bogu i to će ih ispunjati vječnom srećom.

U Križarskoj katoličkoj organizaciji

Euharistijski pokret mladih

U Križarsku katoličku organizaciju, odnosno Euharistijski pokret mladih Dario se uključio tek posljednjih mjeseci svoga života, tj. od jeseni 1996. Kako je postajao stariji tako je osjećao potrebu da bolje upozna katoličku vjeru i svoj život uskladi s onim načelima i idealima što mu ih je kršćanstvo pružalo. U tome smislu članstvo u Križarskoj katoličkoj organizaciji samo je nadopunjavalo njegovu angažiranost u izviđačima. Spoznaje koje je dobivao u Križarskoj organizaciji koristile su mu te je mogao biti još bolji izviđač i predvodnik mladih izviđača. Njegovi kolege križari pamte kako je bio pažljiv i ozbiljan na redovitim križarskim sastancima koji su se održavali subotom u vjeronaučnoj dvorani valpovačke župne crkve.

* * *

Križarska katolička organizacija osnovana je u Hrvatskoj još 1930.god. kao nastavak Orlovske katoličke organizacije koju je bila zabranila 1929. g. beogradska diktatura. Euharistijski križari nastali su Francuskoj još 1917. g. i odatle su se proširili po cijelom svijetu. Preko dr. Ivana Merza pokret Euharistijskih križara došao je i u Hrvatsku i nastavio djelovati

u hrvatskoj Križarskoj organizaciji. Cilj je Križarske organizacije katolički odgoj mladeži. Konkretnije taj cilj ima ove vidove: a) Pomoći svojim članovima da se izgrade u odrasle, potpune i odgovorne katolike. b) Učiniti svoje članove svjedocima i apostolima Isusa Krista u sredini u kojoj žive. c) Osposobiti ih da pomažu svojoj župskoj zajednici u pastoralnim aktivnostima.

Duhovni utemeljitelj Orlovske i potom Križarske katoličke organizacije u Hrvatskoj jest Sluga Božji Ivan Merz (1896.-1928.) za kojega se u Rimu vodi postupak za proglašenje blaženim i svetim. Geslo Križarske organizacije jest Žrtva-Euharistija-Apostolat koje je iz Francuske od euharistijskih križara donio Sluga Božji Ivan Merz. Sve dok je javno djelovala (tj. do 1945.g.) Križarska je organizacija bila najbrojnija katolička organizacija za mladež u Hrvatskoj kroz koju je prošlo preko sto tisuća hrvatske katoličke mladeži. Odgojila je brojne vrijedne i dobre katolike, te bila izvor mnogih duhovnih zvanja. Dolaskom komunista na vlast organizacija je prestala javno djelovati, a mnogi njezini članovi bili su ili ubijeni ili pozatvarani. Od istaknutih mučenika križara spominjemo: Dr.Ivan Protulipac, suutemeljitelj i prvi predsjednik, ubijen u Trstu 1946., dr.Feliks Niedzielski (treći predsjednik) strijeljan u Banjoj Luci 1947., Marica Stanković, umrla od posljedica zatvora u Požegi gdje je provela pet godina itd. S dolaskom demokracije Križarska katolička organizacija obnovljena je u Hrvatskoj 1992. godine. Do 1997. već postoji u 32 mjesta i broji preko tisuću članova u 80 društava.

Križarske su organizacije u svijetu po želji Pape Ivana XXIII. još 1962. g. promijenile ime u Euharistijski pokret mladih. Danas pod tim imenom djeluju u preko šezdeset zemalja. Dok pišemo ove retke u Hrvatskoj se također pripre-

ma usvajanje novog imena po papinoj želji, kako bi se što bolje povezali i uskladili s istim pokretom u drugim zemljama.

U Valpovu postoji duga tradicija Križarske organizacije. Većina valpovačkih mladića i djevojaka do 1945. bili su uključeni u Križarsku organizaciju. Mnogi su od njih još danas živi. Među prvim mjestima gdje je Križarska organizacija obnovljena u proljeće 1994. bilo je i Valpovo. Danas u Valpovu djeluje šest križarskih društava za razne uzraste s ukupno 80 članova. Osim svojih redovnih tjednih susreta na kojima imaju predavanja i žive kršćansko zajedništvo i prijateljstvo, valpovački križari imaju razne aktivnosti: pomažu župniku i kapelanu u brizi i pohađanju starijih i bolesnih osoba u župi, raspoređuju katolički tisak, aktivni su kod liturgijskih slavlja, sudjeluju na križarskim regionalnim i nacionalnim susretima, na duhovnim vježbama, te rimskim hodočašćima, organiziraju vlastita logorovanja, idu na hodočašća i dr.

Valpovačko Križarsko sestrinstvo na završetku duhovnih vježbi u Osijeku, kod Gospe Aljmaške, listopad 1995.

Hrvatski Križari na Prvom nacionalnom zborovanju u Ludbregu, rujana 1994.

Betlehemsko svjetlo

Europska izviđačka akcija

Austrijska televizija ORF već dugi niz godina gaji humanitarnu akciju “Licht in Dunkel” (Svjetlo u tami) u vrijeme Božićnih blagdana u kojoj se godišnji prikupe veliki novčani darovi za razne vidove pomoći. Godine 1986. u TV-studiju Linz došli su na ideju da jedan dječak ode u Betlehem i u štalici Isusova rođenja upali svjetlo i donese u Austriju. Ideja je odmah bila provedena u djelo. Tri godine kasnije ovu inicijativu nastavljaју skauti. Godine 1989. inž. Bertl Grunwald i 7. grupa skauta-izviđača “Rudolf von Habsburg” iz Beča organiziraju prije Božića skautsko-izviđačku akciju “Friedenslicht aus Betlehem” i pronose svjetlo iz Betlehema rukama izviđača u sve zemlje Europe.

Od tada se svake godine u vrijeme Došašća u Beču okupe izaslanstva skauta iz zemalja Europe i na ekumenskom slavlju u crkvi upale svjetla na svjetiljci donesenoj iz Betlehema i nose ih u svoje zemlje gdje ih dalje raznose u sve gradove i sela.

Poštujući ekumenizam na svečanosti u Beču uvijek su prisutni predstavnici više vjerskih zajednica, katolici, evangeliци i pravoslavci.

U Hrvatsku je Betlehemsko svjetlo kao simbol Djeteta Isusa koji je došao na svijet donijeti ljudima mir i ljubav prvi donio 1991. godine iz Beča tadašnji predsjednik vlade Republike Hrvatske g. Franjo Gregurić, a od 1992. g. svjetlo donose izviđači. 1992. g. po Betlehemsko svjetlo išlo se k slovenskim tabornicima u Ljubljanu, a od 1993. g. po svjetlo izravno u Beč odlaze izviđači odreda “Kamengrad” iz Koprivnice pod vodstvom koordinatora za Betlehemsko svjetlo Saveza izviđača Hrvatske g. Miroslava Svorena-Mikija.

14. prosinca 1996. hrvatski izviđači iz odreda “Kamengrad” iz Koprivnice i izviđači odreda “Hrvatsko Zagorje” iz Krapine u većem broju pošli su u Beč i u bečkoj crkvi Karlskirche preuzeli su Betlehemsko svjetlo za Hrvatsku. U nedjelju 15. prosinca izviđači su vlakom donijeli betlehemsko svjetlo u Zagreb gdje su svečano dočekani na glavnom kolo-dvoru. Potom je svjetlo rukama mladih u povorci bilo donešeno u zagrebačku katedralu i u prigodnom obredu predano crkvenim predstavnicima. Tu je svjetlo bilo upaljeno za sve hrvatske nadbiskupije i biskupije.

U subotu 21. prosinca 1996. Betlehemsko svjetlo mira i ljubavi nošeno rukama izviđača-skauta krenulo je iz Zagreba vlakovima u svim smjerovima domovine. Na svim postajama gdje se vlak putem zaustavljao izviđači su predavali svjetiljke upaljene na Betlehemskom svjetlu izviđačima koji su ih ondje dočekali. U cijeloj akciji nošenja Betlehemske svjetla po hrvatskim gradovima i selima sudjelovalo je oko 2000 izviđača i oko 9000 učenika osnovnih škola.

U međuvremenu su po brojnim hrvatskim gradovima bili izvješeni plakati ovoga sadržaja:

Savez izviđača Hrvatske
Član Svjetske organizacije izviđačkog pokreta

*Betlehemsko svjetlo u Hrvatsku dolazi
šesti put, da bi se preko ruku mladih
širilo diljem naše Domovine.*

Mladi su nositelji bolje budućnosti, mladi su nositelji svjetla, mira i ljubavi. Svjetlo upaljeno u Betlehemu iz Beča u Zagreb donose Hrvatski izviđači, koji će to svjetlo širiti dalje po hrvatskim gradovima i selima.

Pozvani su svi, a posebno djeca i mladi da prisustvuju svečanosti Betlehenskog svjetla. Izviđači svjetlo donose i u vašu crkvu. Dođite na svečanost svjetla mira i ljubavi, upalite svoje svijeće i unesite blagoslov u svoje domove.

Ova akcija širenja Betlehenskog svjetla odvijala se pod pokroviteljstvom Sabora RH, generalnim sponzorstvom “Podravke” iz Koprivnice, Hrvatskih željeznica i Croatia Airline-sa iz Zagreba, “Peko”-a iz Krapine te drugih sponzora.

Dario u akciji Betlehenskog svjetla

Nakon što je i u Hrvatskoj pokrenuta akcija donošenja Betlehenskog svjetla valpovački izviđači aktivno su se uključili u posredništvo i donošenje svjetla od 1995. g. Već je te godine Dario sudjelovao u akciji. Nakon što su drugi izviđači već bili donijeli Betlehemsko svjetlo u Valpovo, Dario je s još drugih četvero izviđača ponio svjetlo u katedralu u Đakovo i predao ga biskupu Marinu Srakiću, odakle se svjetlo proširilo po cijeloj biskupiji.

1996. g. valpovački je izviđački odred “Iovallios” prihvatio da i te godine bude koordinator za donošenje i širenje Betlehenskog svjetla za Slavoniju i Baranju. Na izviđačkoj je upravi bila donešena odluka da po svjetlo u Zagreb idu dva člana iz odreda. Uvjet je bio da su vjernici katolici i da redovito idu u crkvu. Izbor je pao na Darija Turkalja i na Tomislava Brzicu. Na prijedlog i nagovor Darijev njima se pridružio još Goran Đermeštar, godinu dana stariji izviđač. Tako su sva trojica krenuli za Zagreb ponoćnim vlakom. Goran i Tomislav sjećaju se kako ih je Dario zabavljao cijelim putem i tamo i natrag.

U Koprivnici im se pridružio g. Miroslav Svoren, koordinator Betlehenskog svjetla za cijelu Hrvatsku. U Zagreb su stigli u jutarnjim satima u subotu 21. prosinca. Pošli su najprije u središte Saveza izviđača gdje je svjetlo već čekalo. Ondje su već stigli izviđači iz Rijeke i Pule. Svjetlo je bilo u drvenom fenjeru na kojem je pisalo: Biskupija Đakovačka i Srijemska. Nakon kraćeg zadržavanja u Zagrebu krenuli su vlakom kući sa svjetlom. Uz glavni fenjer bilo je još desetak lampiona upaljenih na istome svjetlu, koje su njih trojica na usputnim stanicama predavali izviđačima koji su ondje čekali. U tome im je pomagalo i željezničarsko osoblje. Upravo to predavanje Betlehenskog svjetla drugima na stanicama na Darija je posebno ganutljivo djelovalo, kako je kasnije pričao majci. Na stanici u Bizovcu dočekaio ih je jedan dio valpovačkog izviđačkog odreda te su svi zajedno ponijeli fenjer sa svjetlom najprije u Gradsku Vijećnicu u Valpovo gdje je ostalo gorjeti cijelu noć.

Sutradan, u nedjelju, Dario je zajedno s drugim izviđačima pošao u Đakovo te su u posebnom obredu svjetlo predali biskupu Marinu Srakiću. Odatle se svjetlo proširilo po cijeloj biskupiji. U ponedjeljak 23. prosinca svjetlo je donešeno iz Đakova i u prigodnom obredu Dario i ostali izviđači predali su ga mjesnom župniku vlč. Zdenku Petovariju u valpovačkoj župnoj crkvi. Potom su izviđači raznosili Betlehemske svjetlo najprije prognanicima iz Vukovara i Baranje, a na sam Badnjak svima ostalima. Bio je to poseban doživljaj za sve koji su u tome sudjelovali. Svjetiljke i svijeće upaljene na svjetlu u Isusovoj špilji rođenja po hrvatskim domovima bili su veliki simbol mira i ljubavi što nam sa slavljem Isusova rođenja za svaki Božić dolazi na poseban način iz Betlehema.

S tom akcijom nošenja Betlehenskog svjetla u svoju Slavoniju Dario je okrunio svoju poletnu mladost, svoju angažiranost kao izviđača i vjernika-katolika. Po svome primjeru, vjerujemo, Dario će od sada na drugi način nastaviti nositi i posredovati to Isusovo svjetlo u srca i duše svih onih koji se s njime budu upoznali također i kroz retke ove njegove biografije.

Oproštaj

Darijev iznenadni odlazak s ovoga svijeta opisan je na početku ove njegove biografije.

Ovdje donosimo opis njegova pogreba s govorima koji su bili izrečeni na oproštaju s njime. Ovaj tekst zapisan je još isti dan nakon što smo Darija otpratili na vječno počivalište, dok su dojmovi bili svježi i dok su nam mnoge dirljive pojedinosti još bile u svijesti. Dario je sahranjen na groblju u Valpovu 10. 1. 1997.

I sve je bilo bijelo...

Sve je bilo bijelo....

I snijeg koji nas je ovoga Božića obradovao i zadržao se dugo, sve do danas, 10.siječnja, posvuda je rasprostro svoj bijeli pokrivač.

I zimsko je nebo bilo sivo-bijelo, tog siječanjskog dana u 14 sati...

I cvijeće, mnogo cvijeća u ovim zimskim danima bilo je bijelo u rukama djece, izviđača-skauta, križara, mladih prijatelja iz razreda na čijim je licima odsijevala bjelina mladosti.

I vrpce na tolikim vijencima bile su bijele; na njima je zlatnim slovima pisalo: Posljednji pozdrav.... puno posljednjih pozdrava...

I suze, ah, tolike suze koje su nezaustavljivo navirale, koje nitko nije mogao zadržati, pa ni najtvrdi među nama, i na suzama se caklila bjelina mladosti s kojom smo se opraštali.

Zaustavili smo se u mrtvačnici pred otvorenim bijelim lijesom okruženim tolikim suzama nazočne rodbine i potreseni prizorom pred nama: jedan mladi život ležao je ugašen na bijelom svilenom jastuku i bijeloj svili.... Ugasio se na svoj šesnaesti rođendan, 8.siječnja!

Tako se rijetko čuje da netko završi zemaljski život na svoj rođendan! A Dario se toliko veselio toga dana što je dočekao svoj šesnaesti rođendan! I mislio ga je navečer svečano proslaviti sa svojim prijateljima.

Zar je moguće da je taj mladi život, kojega smo tu gledali kao da je zastao u dahu, stvarno ugašen, ili nam se to samo činilo?!

Promatrali smo posljednji puta to mlado, bijelo lice prije nego je bijeli pokrov zauvijek ovdje na zemlji zatvorio bijeli lijes u kojem je smirenje našlo šesnaest godina jednog mladog, započetog života. I kad smo potom prolazili u mimohodu pokraj bijelog otvorenog lijesa s ganućem smo još jednom promatrali tih šesnaest godina mladosti koje su ondje nepomično ležale...

Uz zvuke posmrtno glazbe i suze bijeli lijes je polagano izlazio i zaustavio se u trijemu da pred njim budu izrečeni oproštajni govori.

Svećenik, vlč. Stanislav Šota, valpovački kapelan, duhovnik križarskih društava i Darijev vjeroučitelj iz osnovne škole, govorio je o 14 postaja križnog puta Darijeve obitelji, o

tri pada pod križem počevši od prisilnog napuštanja svoga voljenog Vukovara i svoga doma, zatim drugi pad - smrt oca, i sada treći - smrt sina...

Voditelj izviđača-skauta Darko Tivanovac, predsjednik Saveza izviđača Hrvatske, govorio je o Dariju kao zauzetom i uzornom mladiću izviđaču koji nije mislio samo na sebe nego i na druge, mlađe od sebe, poletarce kojima je bio voditelj, odgojitelj, prijatelj i uzor. Donosimo ovdje njegov govor u cijelosti:

“Danas se opraštamo od našeg Darija. Znali smo da ćemo se uskoro oprostiti od njega i da ćemo ga ispraćati. Ali ne tu, ne ovako. Trebalo je to biti na željezničkoj ili autobusnoj stanici, trebao je to biti ispraćaj zbog odlaska u policijsku školu ili zbog povratka u njegov rodni Vukovar. Trebao je to biti ispraćaj zbog ispunjenja želje, nade i sna našeg Darija.

A bio je doslovce *naš Dario*.

Našim su ga zvali njegovi poletarci, kojima je bio predvodnik i uzor, našim su ga zvali i njegovi vršnjaci i prijatelji kojima je bio primjer nesebičnog truda i zalaganja. I nama starijim voditeljima, naš Dario je bio dokaz da i mlađe generacije svjesnim i požrtvovnim radom, učenjem i upornim sticanjem iskustva mogu biti istovremeno dobri učenici, sportaši, križari i nadasve izviđači i voditelji mlađih izviđača i poletaraca. Pa i engleski skauti su već poslije nekoliko dana u Dariju osjetili i prepoznali iskrnu ljudske i skautske dobrote i ljubavi i zvali ga “naš brat Dario” i pitali može li Dario ostati u Engleskoj kao član tamošnje skautske obitelji.

No, Dario je sin hrvatske i slavonske ravnice. Engleska nema ni Dunav, ni Dravu, niti Karašicu, nema ni plodne zemlje crnice kojom će biti prekriveno njegovo tijelo i njegove oči. Pamtit ćemo te oči. U njima smo 8. travnja 1994. dana kada je Dario postao izviđač, vidjeli tugu i sjetu, koju je nosio dvije i pol godine, od odlaska iz Vukovara i pogibije oca. Iskru u njegovim očima vidjeli smo na Europskom Jamboree-u u Nizozemskoj, te 1994. godine i tada nam je bilo drago što smo ga, unatoč tada skromnom izviđačkom znanju, ipak povelili s nama. Bio je siguran putnik na najveću svjetsku skautsku smotru, svjetski Jamboree, iduće 1995. godine. Prijatelji iz Valpova i Hrvatske s kojima je krenuo na put, novi prijatelji sa svih kontinenata svijeta i vijest iz Hrvatske o oslobađanju okupiranih teritorija izbljedili su obrise sjete iz njegovih očiju. Pa onda i trenutak kada je završio tečaj za predvodnika i dobio svoje jato poletaraca, prepoznali smo probuđenu toplinu u njegovim očima. Bio je to možda dug; kao što je njegov otac brinuo o njemu, tako je on morao brinuti o nekome. I doista bio je tim mladim izviđačima više od predvonika. Sa nepunih 15 godina očinski je brinuo o njima. Novu nadu i novi sjaj u očima primijetili smo prošle godine na Jamboree-u u Engleskoj. Nije to bio odsjaj blještavila i sjaja Londona, Pariza, Strasbourga, Stutgarta i drugih gradova koje smo osjetili. Bio je to novi sjaj probuđen novim nadama, željama koje su bile okrenute budućnosti. A Jamboree u Engleskoj se zvao CELEBRATUS (Proslava). Zajedno smo, onako izviđački, zajedno sa njegovom engleskom skautskom braćom, proslavili taj okret Darija od prošlosti ka budućnosti. Ponovno je i kroz njegove oči bilo vidljivo novo sutra.

I sad su se oči našeg Darija sklopile. Tako iznenada, tako brzo, tako prerano. Je li teret bio pretežak, ili svjetlo prejako

ili ili jednostavno Bog uzima najprije one dobre k sebi. Ako je tako onda nam to može i mora biti utjeha, kao i to da smo jedno vrijeme, makar i tako kratko imali Darija.

Opraštamo se i rastajemo od Tebe, Dario drugačije nego prije, ali opet izviđački:

Dok prati svaki rastanak, pred osamom je strah, stog ruku ruci darujte, ko prijateljstva dah. To skautski je zalag dat za novi sastanak. Laka ti hrvatska gruda, Dario!”

Darijeva razrednica prof. Ana Heđi, u ime cijelog njegovog razreda sa suznim očima izgovarala je riječi oproštajnog, ganutljivog govora svome učeniku koji je bio najbolji u razredu:

“Dragi naš Dario! Toliko si se radovao povratku u svoj Vukovar. Želio si obnoviti vaš dom i umjesto oca brinuti se za majku i brata. I mi, tvoj razred, htjeli smo ti doći u posjet i radovati se s tobom. Ali dragi Bog je htio nešto drugo. Napustio si nas tako iznenada, baš na svoj 16. rođendan, a da nismo imali prilike ni vremena oprostiti se od tebe. Pamtit ćemo te kao veselog i dragog prijatelja, uvijek spremnog da pomogne. Nikada te nećemo moći zaboraviti. Ostat ćeš živjeti u svima nama. Volimo te, naš dragi Turky! Bila ti laka ova naša slavonska zemlja!”

Ako nas je što moglo utješiti u toj situaciji koja se činila ne-utješna, onda su to bile Riječi Božje, koje su čitali svećenici; kao melem spuštale su se na uciviljene duše svih nazočnih i u

svima su budile nadu, makar se ona činila daleka, veoma daleka... Ipak, bila je nada:

“Braćo, nitko sebi ne živi, i nitko sebi ne umire. Ako živimo Gospodinu živimo i ako umiremo Gospodinu umiremo. Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude mrtvima i živima... Tješite se uzajamno ovim riječima....” (Rim, 14, 7-12)

“Tebe žeda duša moja Gospodine, Bože moj!... Ljubav je tvoja bolja od života, moje će te usne slaviti... Ti postade meni pomoć... Duša se moja k tebi privija, desnica me tvoja drži...” - bile su riječi 63. psalma koje su se kao jeka odbijale od bijeloga lijesa...

A Isus kroz Evandjelje govori: “Dođite k meni svi vi izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe.... i naći ćete spokoj dušama svojim...” (Mt, 11,25-30).

Bijeli lijes došao je do groba i u njega je položen uz glasno jecanje i suze majke, brata Ivana, rodbine i nas tolikih koji smo došli s ljubavlju dopratiti Darija na vječno počivalište.

Svećenik je u bijeloj haljini izgovarao posljednje molitve...

A onda je ministrant s velikog križa kojim je svećenik blagoslovio posljednji puta bijeli lijes koji je već ležao duboko u grobu, skinuo bijelu svilenu vrpcu i bacio je u grob; zalepršala je na vjetru i spustila se polagano na bijeli lijes kao simbol jednog mladog života koji je započeo svoj let, ali je u letu zastavljen i morao je sići u zemlju obavijenu bjelinom snijega.

I toga časa spontano su nam navrli u sjećanje stihovi pjesnika:

*Na dan moje smrti, kad bude nošen moj lijes
ne mislim da ću osjećati bol za ovim svijetom....
Kad vidiš da me polože u grob, ja neću nestati
Zar mjesec i sunce nestanu kada zađu?
Tebi se čini smrt, a to je rađanje.
Grob ti se čini tamnica, a duša je slobodna postala.
Koje to zrno ne nikne kad se stavi u zemlju?
Zašto da sumnjaš u zrno čovjekovo?! (M.S.)*

U nijemoj i dostojanstvenoj tišini uputili smo se prema Božjemu hramu, valpovačkoj župnoj crkvi.

I u crkvi kod svete mise zadušnice koja je uslijedila odmah nakon pogreba sve je bilo bijelo.

I okićeni borovi su još bili tu, i jaslice na pokrajnjem oltaru. Sve je još bilo u bjelini božićnog ozračja.

I svećenik je obukao bijelo misno odijelo (a ne ljubičasto, kako je običaj kod pogrebnih misa), i dva ministranta križara, Stjepan i Tomislav, bili su odjeveni u bijelo.

A Riječi Božje ovdje u njegovu hramu kao nebeska rosa spuštale su se iz nebeskih visina i ulazile u rastužene duše nazočnih da bi razblažile njihovu tugu:

“Braćo! Ako je Bog za nas, tko će protiv nas? Ta on ni svog Sina ne poštedje, nego ga za sve nas preda! Kako nam onda s njime neće sve darovati?... Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolje? Tjeskoba? Progonstvo?... U svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi. Uvjeren sam, doista: ni smrt ni život... ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem!” (Rim, 8, 31-39)

“... Da, to je volja Oca mojega, da tko god vidi Sina i vjeruje u njega, ima život vječni i ja da ga uskrisim u posljednji dan!” (Iv, 6,40)

I svećenik isusovac o.Božidar Nagy, koji je predvodio ovu pogrebnu sv.misu zadušnicu, nakon Evanđelja u svom je govoru među ostalim rekao:

“Naš Dario napustio nas je u božićnom vremenu. Otišao je tamo gdje se slavi vječni Božić. Jer što je nebo, drugi život kojemu se nadamo, ako ne upravo slavljenje vječnog Božića, gdje ne prestaje vječna radost, gdje je neprolazna sreća, gdje vlada samo ljubav koju tek naslutimo kad nam se za Božić načas odškrinu rajska vrata. I kroz ta rajska vrata naš Dario je već prošao....

I kao što ga je danas okružila ljubav nas tolikih koji smo ga došli ispratiti i s njime se oprostiti, tako isto vjerujemo da ga je ondje na rajskim vratima dočekala ljubav nebesnika koji ondje samo u ljubavi i od ljubavi žive hvaleći Boga u vijeke.

I vjerujemo da ga je i njegov rođeni otac, koji je poginuo u Vukovaru još 1991.g. dočekao na vratima Vječnosti i da mu je pohrlio u susret i da je sa suzama radosnicama zagrlio svoga sina na njegov šesnaesti rođendan kojega su zajedno sigurno nastavili slaviti u nebeskom domu, kojega im sada nitko više ne može oduzeti niti razoriti, prema Isusovu obećanju: “Neka se ne uznemiruje srce vaše. Vjerujte u Boga i u mene vjerujte! U kući Oca mojega ima mnogo stanova....Idem pripraviti vam mjesto... a onda ću doći i uzeti vas k sebi da i vi budete gdje sam ja....” (Iv, 14, 1-6).

I orgulje su svirale u crkvi, a zvonki i čisti glas njegova prijatelja Damira, u kojem nije bilo tuge nego samo sigurnost nebeske utjehe, ispunjao je svodove Božjega hrama i kao da se spuštao iz nebeskih visina preko kojega nas je Dario želio uvjeriti kako nas odozgor sada sve gleda s ljubavlju i šalje nam nebesku utjehu ...

I cijelu je noć padao snijeg, i sutradan cijeli dan.

I naše su se suze pretvorile u snježne pahuljice. I pokrile su svježi grob pun bijeloga cvijeća...

I bjelina mladosti koja počiva pod bijelim cvijećem i snijegom i bijelim vrpčama naših posljednjih pozdrava, razlila se i sjedinila sa bjelinom prirode...

I kao da je i naša tuga postala bijela...

Koje to zrno ne nikne kad se stavi u zemlju?

Zašto da sumnjaš u zrno čovjekovo?!

A Božja bjelina koja nam zrači iz sigurnosti vjere govori nam jasno i uvjerljivo: Dario živi u čistoći i ljubavi Božjoj, u punini Božjega bića gdje njegov mladi život nije ugašen nego je nastavio cvjetati i živjeti u bjelini i nevinosti Boga ...

I sve je bilo bijelo.....

* * *

Vrijeme ublažava tugu, naše suze koje su poput snježnih pahuljica bile pokrile Darijev svježi grob s prvim proljetnim suncem rastopile su se i ishlapile, otišle su put nebeskih visina.

Tuga je ustupila mjesto sjećanju s ljubavlju... Darijev lik u našim uspomenama obavijen Betlehemskim svjetlom koje je posljednjeg Božića donio u naše domove i u naša srca postaje dio naših posebnih sjećanja.

Znademo, Dario je nastavio živjeti u drugom životu, u raju koji je tako živo usnio tri dana prije nego što je u nj ušao... Ali nastavit će živjeti i u srcima tolikih koji su ga poznavali, s njime prijateljevali, koji su ga voljeli.

A svake godine kad nam Betlehemsko svjetlo budu donosili mladi, njegovi izviđači i križari, i uspomena na njega posebno će oživjeti u tim najdražim kršćanskim blagdanima koje je Dario označio i svojom aktivnošću i svojim odlaskom u puninu Isusova svjetla.

*Dario Turkalj
posljednja fotografija, prosinac 1996.*

Darijeva poruka

Na kraju prikaza ovog mladog života, koji je tako brzo završio pitamo se ima li Darijeva iznenadna smrt neki dublji smisao, neku dublju poruku? Ima li nešto što nam Bog želi reći preko ovoga mladića? Očito ima. Jer nitko ne umire slučajno; slučaja nema. Sve što nam se događa, zbiva nam se po Božjem dopuštenju, s njegovim promislom. Svjesni smo te istine. Darijeva iznenadna smrt, i to na šesnaesti rođendan, u svijetu mladosti očito ima neki smisao i poruku. Pokušajmo je otkriti i promotriti.

Svaka smrt, a napose smrt mladog čovjeka posvješćuje nam veliku istinu da je Bog darovatelj života i gospodar smrti. Svi smo u njegovoj ruci. Naš je život tako prolazan,

tako krhak, dovoljno je tako malo da čovjek završi svoj vijek i pođe na drugi svijet. Svaka nas smrt podsjeća na veliku istinu kako nismo stvoreni za ovaj svijet, kako je naš život putovanje prema onom konačnom, vječnom, blaženom životu koji je obećan onima koji vjeruju u Isusa Krista i žive po Božjim zapovijedima. Smrt može doći tako iznenada. Ne znamo ni dana ni časa kada će nas Bog pozvati k sebi. Biti uvijek spreman na smrt, tj. imati čistu savjest, živjeti u milosti, u prijateljstvu s Bogom znači mudro živjeti.

Jedna indijska poslovice veli: Život je most, ne gradi na njemu kuću! Život je most koji spaja dvije obale, ovoga i drugoga života. Preko mosta se prelazi, na njemu se ne zaustavlja, a još manje treba na njemu graditi trajno boravište u smislu usmjerenosti samo na ovozemaljsko uživanje.

Posebna poruka koju možemo pročitati u Darijevom životu i ono najvažnije što nas je potaknulo sakupiti uspomene o njemu i objaviti ih u ovoj knjižici, to su bile vrijednosti koje je Dario živio, za koje se oduševljavao i oko kojih je usredotočio svoj život. Svaki mladi čovjek traži putokaze, ideale, uzore s kojima će se moći identificirati, koji će mu biti poticaj da i on nešto vrijednoga ostvari u životu, da svojem životu dade dublji smisao i vrijednost. U Darijevom životu taj smisao i vrijednosti nalazimo ostvarene.

Osim svojih školskih dužnosti koje je savjesno izvršavao, svoje slobodno vrijeme Dario je posvetio aktivnostima: šport, članstvo i zalaganje u izviđačkoj organizaciji i potom i u križarskoj katoličkoj organizaciji, svoje kršćansko uvjerenje nije skrivao, dapače savjesno je obavljao svoje vjerske dužnosti. Premda je posljednjih šest godina proveo kao prognanik, upravo kad se počeo buditi na mladenački život, nije dopustio da mu mržnja ili nezadovoljstvo otruju srce.

Njegovom je pozitivnom i stvaralačkom usmjerenju prema pravim životnim vrijednostima, sigurno, u prvom redu pridonijela njegova majka udovica, koja je u prognaničkim uvjetima uspjela lijepo odgajati Darija i njegova mlađeg brata Ivana.

I ono posljednje i možemo reći najljepše u njegovom životu što je dalo naslov njegovoj biografiji: Bio je nositelj Betlehenskog svjetla! Posrednik onog svjetla koje nam je Isus donio, svjetla mira i ljubavi, svjetla vječnosti. Možda je to najvažnija poruka koju nam je Dario ostavio. To je bila posljednja njegova akcija kao mladog katolika, skauta-izviđača i križara.

Željeli bismo da kroz prikaz njegova život upravo to Betlehensko svjetlo, svjetlo Isusa Krista, njegova Evanđelja, njegove ljubavi koja nam pokazuje pravi smisao života, koje je Dario sa svojih šesnaest godina simbolički donio u istočni dio Hrvatske nastavi dalje svijetliti svakome tko se s njime upozna.

Dario je bio tako brzo pozvan ući u to svjetlo koje je još gorjelo po mnogim našim crkvama i domovima u božićnom vremenu kada smo se s njime opraštali i otpratili ga prema vječnosti.

I svakog Božića kad se opet i opet bude donosilo Betlehensko svjetlo u naše domove sjetit ćemo se Darija koji sada već živi u punini Betlehenskog, Kristovog, Božjeg svjetla.

Dragi naš Turkey, nastavi i dalje, sada iz nebeskih visina, svojom molitvom posredovati da Isusovo Betlehensko svjetlo istine i ljubavi obasja što više tvojih vršnjaka, mladih u Hrvatskoj, da pođu onim putem kojim si i ti išao!

JA SAM

OTIŠAO

NA MISU

BOG!

DARIO

Završavam Darijevu biografiju faksimilom njegove poruke, koju je posljednjih mjeseci običavao ostavljati majci da je obavijesti gdje se nalazi. Nakon njegove smrti ova poruka dobiva novu dimenziju. Dario je otišao onamo gdje se slavi vječna misa, vječno bogoslužje u nebeskom Kraljevstvu, čega je zemaljska misa predznak i milosno, sakramentalno otajstvo koje je Darija pripremalo za vječno bogoslužje u nebu.

Ujedno je to i Darijev poziv njegovim najbližima i prijateljima gdje ga mogu susretati ovdje na zemlji na otajstven način: u crkvi na svetoj misi koja nas najbolje povezuje s našim milima i dragima koji su pred nama otišli u vječni život.

Sadržaj

Predgovor	5
Umrijeti na šesnaesti rođendan	7
Bio sam u raj	13
Vukovar - grad kojemu su slomili srce	15
Mi opraštamo...	19
Dario srednjoškolac	23
Bio nam je uzor u ponašanju i učenju	25
Voljeni Vukovar i u školskim zadaćama	29
Turky nam je bio svjetlo	33
U izviđačima-skautima	37
Tko su izviđači-sakuti	39
Darijev izviđački album	41
Predvodnik jata Kune	43
Među skautima u Engleskoj.	47
Memorijali u prirodi	50
Savjestan vjernik - katolik	52
U Križarskoj katoličkoj organizaciji	56
Betlehemska svjetlo	59
Dario u akciji Betlehenskog svjetla	61
Oproštaj	64
Darijeva poruka	74

Objavljene knjige od istog autora:

- **BORAC S BIJELIH PLANINA - IVAN MERZ.** (Biografija Sluge Božjega Ivana Merza), Zagreb, FTI 1971., 372 str.
- **PLANINAR STANKO.** (Biografija uzornog zagrebačkog mladića Stanka Kempnija) Zagreb, Izd. Novicijat DI, 1973., 120 str.
- **PRIJATELJ MLADIH - IVAN MERZ.** (Skrraćena biografija Ivana Merza.) Zagreb, Izd. Postulatura Ivana Merza - PIM, 1974., 130 str.
- **RATKO ČAPEK - OSVAJAČ BIJELIH STIJENA.** (Biografija kršćanskog mladića, stradalog u planinama.) Zagreb, Postulatura Ivana Merza - PIM, 1975. 106 str.
- **LURD - SUSRET NEBA I ZEMLJE.** Opis lurdskih ukazanja - Zagreb, PIM, 1. izd. 1979.; 2. izd. UPT Đakovo, 1987.
- **PUT K SUNCU.** - Odabrani tekstovi Ivana Merza uz komentar. - Zagreb, Postulatura Ivana Merza - PIM; 1. izd. 1978., 2. nadopunjeno izd. Zagreb FTI, 1993., 232 str.
- **TKO JE IVAN MERZ?** - kratka biografija Ivana Merza; Zagreb, Postulatura Ivana Merza - PIM 1980., 108 str.
- **VODIČ KROZ RIM I VATIKAN - RIM,** 1. izd. 1985., 2. izd. 1987., 96 str., 3. izd. 1996.
- **IVAN MERZ - ISTAKNUTI LAIK U SVJEDOČENJU EVANĐELJA,** Zagreb, PIM, 1995., 54 str.
- **HRVATSKO KRIŽARSTVO,** Zagreb, VKB i PIM, 1995. 310 str.

*Slika plakata koji je najavljivao dolazak
Betlehenskog svjetla u Hrvatsku 1996. g.*

ISBN 953-96320-1-3